

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE 15hp
Höstterminen 2018
Kompletterande Pedagogisk Utbildning
Sanna Lundberg

”Vem är jag utan musiken liksom?”

En studie om hur gymnasieelever, med klassisk musik som inriktning eller fördjupning, resonerar gällande fortsatta musikstudier.

Handledare: Maria Becker Gruvstedt

Sammanfattning

Titel: ”Vem är jag utan musiken liksom?” En studie om hur gymnasieelever, med klassisk musik som inriktning eller fördjupning, resonerar gällande fortsatta musikstudier.

Författare: Sanna Lundberg

Syftet med studien är att öka kunskaperna om hur elever, som har valt att gå gymnasieprogram med klassisk musik som inriktning eller fördjupning, resonerar kring sina framtida yrkesval. Studien syftar även till att kartlägga de uppfattningar om musicerande och yrkesval som eleverna ger uttryck för under gymnasietiden samt undersöka vilka faktorer som har bidragit till deras fortsatta musicerande. Studien har både kvantitativ och kvalitativ inriktning, genom en enkätstudie och uppföljande fokusgruppsintervjuer.

Litteraturgenomgången belyser områden som berör bakgrund och utbildningskapital, identitetsutveckling, motiv till utbildningsval och yrkesmässig status. Resultatet visar att 78% av eleverna vill fortsätta studera musik och en övervägande del var positivt inställda till att söka till en musikerutbildning. Inställningen till att söka en musiklejarutbildning var övervägande negativ. Elevernas föreställningar om de två yrkena och dess utbildningsformer såsom status, egenskaper, arbetsmöjligheter och för- och nackdelar beskrivs i resultatet och samspelar med de faktorer eleverna menar påverkar i val av utbildning. Dessa faktorer är en kombination av familjebakgrund, umgängeskrets, instrumentallärare och omgivning enligt eleverna. I diskussionen görs en jämförelse med tidigare forskning och studiens resultat, vilket bl.a. tar upp skolkulturen, kamratgruppen och ungdomars identitetsutveckling kopplat till eftergymnasiala studier.

Nyckelord: Identitetsutveckling, gymnasieelever, musikutbildning, spetsutbildning utbildningsval, yrkesval

Abstract

Title: “Without the music, who am I?” A study about students, who attend a program with special focus on classical music on an intermediate or advanced level, and their reflections on future career choices.

Author: Sanna Lundberg

This study aims to deepen the knowledge of how students reflect on their future career choices. The students all attend a high school program with special focus on classical music on an intermediate or advanced level. The purpose of this study is also to map the opinions of the students concerning musicianship and career choices, as well as determine which factors have contributed to them continuing their music making. The study has both a qualitative and quantitative focus, through a questionnaire study and follow-up focus group interviews. The study contains relevant literature about background and education capital, identity development, motives for choice of education and working status. The results of the questionnaire show that 78% of the students wish to continue studying music, and a predominantly large group has a positive attitude towards applying to a music performance program. However, in comparison the attitude towards applying to a music teaching program was overall negative. The students’ perceptions of the two professions and its different forms of education, such as status, characteristics, work opportunities and pros and cons are described in the results and interact with the factors of what the students believe influence their choice of education. According to the students these factors are a combination of family background, social circle, instrumental teacher and cultural environment. A comparison is then made with the literature and the results of the study. This discusses the school culture, social groups and the identity development of teenagers and how this interacts with their choice of future education after high school.

Keywords: Career choices, educational choices, high school students, identity development, music education, specialist music program

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	9
2. SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR	11
3. LITTERATUR OCH TIDIGARE FORSKNING	12
3.1 BAKGRUND OCH UTBILDNINGSKAPITAL	12
3.1.1 <i>Deltagare i kulturskolan och musikestetiska gymnasieprogram</i>	12
3.2 IDENTITET	14
3.2.1 <i>Yrkesidentitet och rollidentitet</i>	14
3.2.2 <i>Gymnasietiden och den musikaliska rollidentiteten</i>	15
3.3 MOTIV TILL UTBILDNINGSVÄL OCH SKOLKULTURER	16
3.4 YRKESMÄSSIG STATUS	17
3.4.1 <i>Musikutbildningsfältet och syn på musikläraruppdraget</i>	18
4. METOD	19
4.1 METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	19
4.2 STUDIENS METODER	20
4.2.1 <i>Enkät</i>	20
4.2.2 <i>Fokusgruppsintervju</i>	21
4.3 STUDIENS GENOMFÖRANDE	23
4.3.1 <i>Urval</i>	23
4.3.2 <i>Informanter</i>	24
4.3.3 <i>Enkätstudiens genomförande/datainsamling</i>	25
4.3.4 <i>Fokusgruppsintervjuns genomförande/datainsamling</i>	25
4.4 ANALYS	26
4.4.1 <i>Bearbetning av enkätsvar</i>	27
4.4.2 <i>Transkribering och analys av intervjuer</i>	27
4.5 STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET	28
4.6 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	29
5. RESULTAT	30
5.1 ENKÄTSTUDIEN	30
5.1.1 <i>Bakgrund</i>	30
5.1.2 <i>Musik som yrke och fortsatta musikstudier</i>	30
5.1.3 <i>Andra utbildningsvägar och yrkesval</i>	31
5.1.4 <i>Musikutbildningsformer</i>	32
5.2 FOKUSGRUPPSINTERVJUERNA	33
5.2.1 <i>Bakgrund</i>	33
5.2.2 <i>Föreställningar om yrkena musiker och musiklärare och dess utbildningsformer</i>	35
5.2.3 <i>Skolans miljö</i>	40
5.2.6 <i>För- och nackdelar med musikeryrket respektive musikläraryrket</i>	43
5.2.7 <i>Samband mellan musiker och musiklärare?</i>	47
5.2.10 <i>Påverkansfaktorer i utbildningsval</i>	48
5.2.11 <i>Måste man bestämma sig nu?</i>	50
5.2.12 <i>Folkhögskola och/vs Musikhögskola</i>	51
6. DISKUSSION	53
6.1 INFORMANTERNAS BAKGRUND OCH PROGRAMTILLHÖRIGHET	53
6.2 ELEVERNAS FÖRESTÄLLNINGAR GÄLLANDE YRKENA OCH DESS UTBILDNINGSFORMER	54

6.2.1 Skolkulturens inverkan.....	55
6.2.2 Resonemang kring muskläraryrket och musikeryrket från Holmbergs problematisering av musikutbildningsfältet.....	57
6.3 MUSIKER - OSÄKERT DRÖMJOBBS	57
6.4 VAL AV UTBILDNING - STRESS OCH ANDRA PÅVERKANSAKTORER	58
6.5 KONSEKVENSER FÖR MIN FRAMTIDA YRKESROLL.....	60
6.5 FÖRSLAG PÅ FORTSATT FORSKNING.....	60
REFERENSER	62
BILAGA 1	64
BILAGA 2	70
BILAGA 3	73

1. Inledning

I Sverige kan barn och unga som vill studera musik söka sig till kulturskolor, studieförbund eller privata verksamheter som erbjuder musikundervisning. Utbildningsvägen kan skilja sig i utformning mellan olika individer men ser många gånger ut som följande: Musik- eller kulturskola - Estetiskt gymnasieprogram - Folkhögskola som förberedelse för högre musikstudier - Musikhögskola. Även om den här utbildningsvägen inte är inkluderande och tillgänglig för alla så har många som följt den utbildningsvägen skaffat sig förutsättningarna att bli verksamma musiker och musiklärare i vårt land. Det vill säga det är de som kan bli nya förebilder inom sitt ämnesområde, de nya lärarna på musik- och kulturskolorna, de nya musikerna i landets orkestrar, och därmed inspirationen för barn och unga i generationer efter dem att välja samma väg och yrkesval. Denna utbildningsväg blir i förlängningen ett kretslopp, ett utbildningskretslopp inom musik.

Min utbildningsresa är väldigt lik den ovanstående. Jag började spela violin på den kommunala musikskolan i Skellefteå när jag gick i årskurs 2, läste dock ett tekniskt gymnasieprogram och sökte mig sedan till olika folkhögskolor. Det ledde till att jag började vid den musikhögskoleförberedande utbildningen Musik 60 hp, vid Musikhögskolan Ingesund, därefter studerade på musikerutbildningen vid Piteå Musikhögskola och sedan påbörjade KPU, kompletterande pedagogisk utbildning, vid Musikhögskolan i Malmö. Skillnaden mellan mig och många av de studerande på musikerutbildningarna vid Sveriges musikhögskolor idag är att jag en av de relativt få som har ett huvudinstrument som tillhör den klassiska genren. Något som i dagens musikhögskolor börjar tillhöra ovanligheterna. Enligt Universitets- och högskolerådets antagningsstatistik för höstterminen 2017 på Musikhögskolan i Malmö hade den klassiska inriktningen på musikerutbildningen 38 st sökande, varav 2 antogs och 0 st på reservplats. Det är få sökande studenter vid en jämförelse med inriktningen rock på samma program som hade 86 st sökande, varav 10 antogs och 8 st på reservplats (Hämtat från <https://statistik.uhr.se> 2018-05-24). Antagningsstatistiken gällande sökande på musikerutbildningen med klassisk inriktning på Musikhögskolan i Malmö finns tyvärr inte registrerad. Men år 2014 rapporterade SVT (2014) om den sjunkande antalet sökande till musikerutbildningarna runt om i Sverige, där Musikhögskolan i Malmö rapporterade att antalet sökande till musikerutbildningen på valthorn var 3 st, vilket var en stor minskning från år 2001 då antalet sökande var 14 st. Stefan Forsberg, chef på

Konserthuset i Stockholm, tror att denna negativa trend inom högre musikutbildning ligger bakom bristen på svenska klassiska musiker i dagens professionella orkestrar (Svt, 2014).

Trots att antalet sökande klassiska musiker till musikhögskoleutbildningar har sjunkit på senare tid är intresset att börja spela ett klassiskt instrument på kulturskolor fortfarande relativt högt. Kulturskolan är den största frivilliga kulturverksamheten i Sverige och har fler intresserade barn och ungdomar än vad de kan ta emot (SOU 2016:69). Kulturskolerådet skriver i en rapport från 2016 att 168 714 elever är inskrivna på ämneskursen musik runt om i landets musik- och kulturskolor, vilket är en ökning med 4% sedan år 2013 (Kulturskolerådet, 2016). Statistik från år 2011 visar att de populäraste instrumenten är gitarr, piano och fiol (Kulturskolerådet, 2011, refererat i Sandh, 2015). I kulturskoleutredningen, *En inkluderande kulturskola på egen grund SOU 2016:69*, från 2016 beskriver författarna att kulturskolan lägger grunden för rekrytering till den klassiska musiken, inte minst för orkestermusiken. De menar att i kulturskolan finns en efterfrågestyrning, vilket innebär att barn och unga väljer i hög utsträckning själva vilken konststart och genre de vill fördjupa sig i. Denna efterfrågestyrning får därför konsekvenser på rekryteringen till högre musikutbildningar och orkestrar. Exempelvis har intresset att börja spela trä- och bleckblåsinstrument sjunkit hos dagens barn och ungdomar (SOU, 2016:69).

Kulturskoleutredningen (SOU, 2016:69) framhåller att villkoren för lärarrekrutering, kompetensutveckling och forskning inom kulturskolan har försvårats den senare tiden. De menar att musikleklärarbristen i kulturskolorna förväntas öka inom de närmsta åren och att glesbygden riskerar att drabbas hårdast med begränsat utbud inom kulturskolan (SOU, 2016:69). Det innebär att det finns ett behov av utbildade sång- och instrumentallärare inom den klassiska genren. Om det inte finns utbud av lärare inom genren som kan inspirera elever att välja samma bana, kommer det inte utbildas nya musiker eller musiklejare inom den klassiska genren. Med bakgrund av ovanstående finns det anledning att fundera om det tidigare nämnda utbildningskretsloppet inom klassisk musik börjar utarmas.

2. Syfte & frågeställningar

Syftet med studien är att öka kunskaperna om hur elever, som har valt att gå gymnasieprogram med klassisk musik som inriktning eller fördjupning, resonerar kring sina framtida yrkesval. Studien syftar även till att kartlägga de uppfattningar om musicerande och yrkesval som eleverna ger uttryck för under gymnasietiden samt undersöka vilka faktorer som har bidragit till deras fortsatta musicerande.

- Hur resonerar elever som har valt musikinriktning eller musikfördjupning inom sitt gymnasieprogram om vidare musikstudier efter gymnasiestudierna?
- Vilka föreställningar har eleverna gällande musikeryrket respektive muskläraryrket?
- Vilka faktorer har haft betydelse för dem att fortsätta spela fram till idag?

3. Litteratur och tidigare forskning

I det här kapitlet kommer jag redovisa litteratur och tidigare forskning som är relevant för min studie.

3.1 Bakgrund och utbildningskapital

Sociologen Anthony Giddens (Giddens & Birdsall, 2003) menar att den kulturella miljön vi föds in i och växer upp i påverkar vårt beteende. Begreppet kultur ingriper enligt Giddens alla inlärdas aspekter som rör människors levnadssätt i ett samhälle eller samhällsgrupp. Olesen (2008) refererar till sociologen Pierre Bourdieu som beskriver människors kulturella kapital, vilket är ett symboliskt kapital och tillskrivs värde av sociala grupper och beskrivs som ett "...kapital som en kultur sätter högt, och som det finns en icke ekonomiskt betingad marknad för" (Olesen & Pedersen, 2008, s.148). Med kulturellt kapital menar Bourdieu (refererad i Broady, 1989) i första hand utbildning men också erfarenhet och tillgång till konstarterna såsom exempelvis musik, teater, litteratur m.m. Utbildningskapitalet innebär tillgången och framgången i utbildningssystemet, där en ung person med föräldrar av akademisk bakgrund har bättre utgångsläge för akademisk utbildning än en ung person som har föräldrar med låg utbildningsbakgrund. Bourdieu säger att ojämlikheten grundar sig i de olika kapital varje enskild person besitter. Ojämlikheten består inte enbart av den sociala klassuppdelningen, den är inte enbart ekonomiskt betingad, utan innebär både en ekonomisk och kulturell reproduktion (Olesen & Pedersen, 2008).

3.1.1 Deltagare i kulturskolan och musikestetiska gymnasieprogram

En studie av Cecilia Jeppsson och Monica Lindgren (2018) vid Högskolan för Scen och Musik vid Göteborgs Universitet visar att barns ursprung, föräldrarnas utbildningsnivå och kulturella kapital har betydelse för om barn deltar i och uppskattar kulturskolans frivilliga verksamhet. Det kulturella kapitalet kan förklaras som att familjen går på konserter, teaterföreställningar, läser böcker och spelar musikinstrument. Jeppsson säger att trots att kulturskolan har byggts upp utifrån idealet att vara tillgänglig för alla oavsett socioekonomisk bakgrund så visar studien att barn med välutbildade föräldrar som själva är kulturutövare är överrepresenterade i kulturskolan. Författarna menar att ingen tidigare nationell studie har visat ett sådant tydligt samband med föräldrarnas kulturintresse och barns deltagande i

kulturskolan och att den typiske kulturskoleeleven är en svenskfödd flicka med välutbildade föräldrar. Av de barn som har en förälder som är musikutövare fortsätter två av tre i kulturskolans verksamhet efter årskurs sex. Förhållandet är det omvända för de barn som inte har någon musikutövande familjemedlem. Jeppsson och Lindgren (2018) tolkar resultatet av studien att föräldrastödet är viktigt för barnens långsiktiga deltagande och att dessa barn som har stöd hemifrån trivs extra bra i kulturskolan. Håkan Sandh, tidigare verksam i kulturskolornas riksorganisation, Sveriges kulturskoleråd, hävdar samma sak och säger att kulturskolor når i första hand medelklassens barn och unga där föräldrarna själva är kulturutövare (Sandh, 2015). Han menar att föräldrarnas engagemang betyder mycket och att de socioekonomiskt svaga grupperna alltid riskerar att bli underrepresenterade.

Kulturskoleutredningen från 2016 beskriver att barn och unga från svaga socioekonomiska förhållanden deltar i mindre utsträckning i kulturskolan än andra grupper (SOU 2016:69). Desamma gäller barn och unga med utländsk bakgrund eller utrikes födda, de deltar i högre utsträckning i öppna verksamheter såsom fritidsgårdar och bibliotek. Det lägre deltagandet i kulturskolan verkar inte bero på ointresse, tvärtom så har dessa barn och unga från bostadsområden som betecknas som lågstatus ett högre intresse att delta i kulturskolans verksamhet jämfört med högstatus-områden. Författarna menar att det kan bero på att öppna verksamheter kostar lite eller är gratis och dessa barn är ovana att planera sin fritid långsiktigt (SOU 2016:69). Utredningen beskriver att det ojämlika deltagandet från skiftande socioekonomiska grupper är ingen nyhet och hänvisar till tidigare undersökningar från 1990-1991, som visade att dubbelt så många tjänstemannabarn spelade ett musikinstrument jämfört med barn från arbetarfamiljer. Föräldrarnas utbildningsbakgrund speglar även mönstret för samhällets övriga kulturkonsumtion, vilket innebär att utbildning påverkar kulturvanorna mer än social klassbakgrund och inkomst i hushållet. En undersökning gjord av Stockholms kulturförvaltning (2003) visar även att det finns ett starkt samband med att vara elev i kulturskolan, ha goda studieresultat och hög trivsel i den vanliga skolan. I studien hade samtliga informanter ett medelbetyg över genomsnittet (Stockholms kulturförvaltning, 2003).

Maria Karlsson (2002) har undersökt elevers bakgrund, studiegång och motivation hos musikelever på gymnasiets estetiska program. Hennes studie visar att föräldrars engagemang och stöd för sitt barns musikaliska utveckling sätter spår i vilka som väljer att studera vid det nämnda programmet, men säger även att föräldraengagemanget har störst betydelse i början av barnets musikstudier, oavsett om de själva utövar musik eller inte. Nio av tio elever i

studien har deltagit i någon form av frivillig musikundervisning innan gymnasiet och ungefär hälften säger att de vill sikta på att arbeta med musik i framtiden och vidareutbilda sig inom musik. Planerna på fortsatta musikstudier avser oftast folkhögskola med musikinriktning. Eleverna som ville fortsätta studera musik angav 53% folkhögskolestudier med musikinriktning, 26% musikhögskolestudier, 13% annan utbildning såsom ex. musikvetenskap eller balettakademi, och 8% angav musikstudier utomlands i Karlssons (2002) enkätstudie. De resterande eleverna uttryckte att de vill utveckla sig musikaliskt men räknade med att arbeta inom något annat ämnesområde, i några fall dock efter fortsatta musikstudier vid exempelvis folkhögskola. Var tionde elev beskrev att de valt programmet av andra anledningar, såsom att prova på musik eller för att undvika andra ämnen (Karlsson, 2002).

3.2 Identitet

Det finns mycket skrivet gällande ungdomars identitetsutveckling och där valet av utbildning är en del i letandet och formandet av en identitet (Frisén & Wang, 2006).

Identitetsutvecklingen är tydlig under adolescensen, det vill säga tonåren och de unga vuxenåren, vilket Frisén och Wang (2006) menar har flera förklaringar. Exempelvis sker stora biologiska, psykologiska och sociala förändringar under ungdomsåren. Nya möjligheter och erfarenheter visar sig, vilket bidrar till osäkerhet och ökad ångest. Dessutom är det först under den perioden som man har tillräcklig kognitiv förmåga att på ett systematiskt sätt fundera över framtiden. Perioden som ung vuxen är ofta då man ställs inför en rad val som kan ha betydelse för ens identitet, exempelvis val av utbildning, yrke och eventuell partner. Vilket i sin tur väcker en del frågor såsom: Vem kommer jag bli? Vad vill jag få ut av mitt liv? Vad är viktigt för mig? Tonåren är en tid då kamratgruppen spelar en stor roll, dess normer överskuggar föräldrarnas som tidigare varit viktiga. Identitet som begrepp är abstrakt och kan beskrivas på olika sätt. Några menar att identiteten har att göra med kärnan av vår upplevelse av oss själva, ”vem och vad man upplever sig vara” (s.127), vilket är knuten till skapande av mening och den mening en har gett sina erfarenheter, upplevelser och de självbilder som är förknippade till dessa (Frisén & Wang, 2006).

3.2.1 Yrkesidentitet och rollidentitet

Att försöka hitta en meningsfull yrkesinriktning och förbereda sig på vuxenlivets arbetsroller är en viktig uppgift för tonåringen. Andra identitetsuttryck under denna period handlar om

sociala och politiska värderingar, andliga och/eller filosofiska livsvärderingar, hitta uttryck för sexuella relationer och interpersonella relationer (Frisén & Wang, 2006). En modell för den yrkesmässiga identitetsutvecklingen av Super (refererad i Frisén & Wang, 2006) går människor igenom flertalet faser som är kopplat till individens självuppfattning. Från att i mitten av tonåren genomgå en fas då man föreställer sig olika yrkesmöjligheter som avspeglar sin självbild, till att i slutet av tonåren specificera eller begränsa sina olika yrkesmöjligheter (återigen utifrån sin självbild). Sociologerna McCall och Simmons (1978) har utvecklat en teori om rollidentitet. Rollidentiteten utformas genom våra interaktionserfarenheter, det är genom dessa vi internaliserar de kulturella och sociala villkor från vår omgivning. Alltså är en rollidentitet produkten av relationen till andra. En rollidentitet innehåller tre komponenter: vad man ska behärska rent faktiskt (kompetens), vad som sociokulturellt väntas av den som innehar denna position samt vad individen själv av olika skäl anser vara eftersträvansvärt och lämpligt. Alla bär på flera rollidentiteter, såsom yrkesmänniska, förälder, friluftsintrasserad m.m., men några är mer framträdande än andra. Dessa väljer vi ofta att investera i, i form av tid, pengar, övning m.m., vilket innebär att vår självuppfattning struktureras utifrån en hierarki av flera rollidentiteter (McCall & Simmons, 1978).

3.2.2 Gymnasietiden och den musikaliska rollidentiteten

Christer Bouij (1998) skriver att under gymnasietiden utvecklar blivande musikhögskolestudenter en musikalisk rollidentitet som kan kallas ”lovande musikbegåvning”. Föräldrastödet är fortfarande viktigt som under barndomen, men många frigör sig från detta och upplever att stödet från lärare och kamrater som viktigare. Bouij menar att individens musikaliska identitet måste passa in i de föreställningar som individen har om vidare musikstudier på respektive utbildningar innebär. Omvärldsuppfattningen som individen övertar via sin omgivning och socialisation kan innehålla starka föreställningar om möjligheter och begränsningar om individens egna handlingsmöjligheter (Bouij, 1998). Hans studie visar även att musik kan vara så starkt identitetsbyggande element att man vidgar sin omvärldsuppfattning via den. I tonåren kan man även ha flera starka rollidentiteter vid sidan av musikområdet, ex. ”lovande musikbegåvning” och ”lovande idrottare”, men om man vill satsa hårt måste man välja menar Bouij. Ju högre upp man kommer i musikutbildningssystemet desto fler likasinnade möter man, det innebär att den musikaliska rollidentiteten stärks ytterligare av omgivningen (Bouij, 1998).

Thomas Ziehe är ungdomsforskare som i sin forskning studerar unga människors mentalitet, kultur och vardag i förhållande till skolsituationen. I en intervju från 2011 menar Ziehe att ungdomar idag lever i en ”egenvärld”, där populärkulturen och nätet bildar en norm för vad som är värt att veta och att en av skolans och lärarnas viktiga funktioner är att vidga elevernas vyer, utmana och övertyga elever att bli nyfikna på nya saker (Claesdotter, 2011). Ziehe anser att ungdomar idag växer upp i en individualistisk tid, förr var socialisationen starkt reglerad genom normer för olika livssituationer men nu spelar ungdomarnas preferenser störst roll. Det innebär enligt Ziehe att ungdomar är vana att själva bestämma vad de vill ta till sig, ifrågasätta andra och vana att välja vad de vill göra i sina liv. Det är positivt på många sätt men ökar svårigheten att handskas med det främmande, vilket de gärna undviker (Claesdotter, 2011). Han menar även att ungdomar är befriade från traditionens tvång och att vårt samhälle idag skapar frihet till många olika alternativ av livssituationer, men det skapar även ångest genom att inte ”veta sin väg”. Eftersom allt är möjligt skapas vilshenhet kring identitet och sociala roller (Frisén & Wang, 2006). Hans forskning visar även att alla valmöjligheter som finns i samhället gör att ungdomar behöver struktur och rutiner för att känna sig trygga. Friheten att välja själv och skapa sitt liv är i grunden positiv, men samtidigt finns det en press att välja rätt och lyckas (Claesdotter, 2011). Ziehes pedagogiska syfte är att eleverna ska känna sig stolta över sig själva och känna glädje när de tagit sig igenom en process av att upptäcka något utanför deras egenvärld, något som kan vidga elevernas koncept av vilken person man vill vara (Claesdotter, 2011).

3.3 Motiv till utbildningsval och skolkulturer

Frisén och Wang (2006) sammanfattar tidigare forskare och menar att det tycks finnas vissa prediktionsfaktorer i barndomen och tonåren som kan avgöra karriärval och yrkesidentitet hos unga. Dessa är bl.a. skolprestationer, familjebakgrund, kamratkontakter och anpassningsförmåga under barndomen och tonåren, varav skolprestationer, psykisk ohälsa och kriminalitet i tonåren är de tre mest avgörande gällande vilket karriärval man gör. Arfwedson (1983) beskriver något som kallas skolkod, vilket innebär de informella regler och normer som växer fram i varje enskild skola som upprätthålls oftast från inflytelserika lärare och skolledning. Gunnar Berg (2002) kallar begreppet skolkultur och definierar det som ”osynliga regler och vanor som medvetet och/eller omedvetet styr, begränsar och reglerar skolpersonals och elevers arbetsförhållanden i såväl snäv som vid mening” (s.33).

Han säger även att skolkulturer kan variera inom en och samma skola. Denna skolkultur påverkar även elevers relationer till varandra och beteendemönster, vilket kan förstås som att det innefattar tankar kring framtiden och vidarestudier (Berg, 2002).

Motiv för att välja en viss utbildning delas ofta upp i inre motiv, de egenskaper som individer anser sig äga för att passa i en utbildningsväg, och yttre motiv, ex. att det är lätt att få arbete eller fyller en funktion i samhället (Brändström & Wiklund, 1995). Valet handlar också om att få arbeta med något som man tycker är roligt. Bouij menar att dessa motivtyper är kopplade till inre och yttre belöning, vilket är faktorer som påverkar våra rollidentiteters utformning. Han refererar till Sosniak säger att barn som uppmärksammas för sina musikaliska prestationer av kamrater, föräldrar och lärare får en känsla av att vara speciella, vilket i sin tur skapar en ny självbild där musiken har en framträdande roll. Den självbilden utvecklar en inre motivation för övande, som är avgörande för den kommande karriären (Soniak, 1985, refererad i Bouij, 1998).

Bouijs studie (som bygger på enkäter och intervjuer med nyutbildade och blivande musiklekläre) visar att för många blir valet av utbildningsvariant inom musikhögskoleutbildningarna en kompromiss. Eftersom en statusmässig rangordning på musikhögskoleutbildningar finns, där musikerutbildningarna har högst status, kan valet även bli laddat. Även om man har kommit in på ”fel” utbildningsvariant är förkunskapen om yrkena ofta begränsat vilket gör att valet kan i ett längre perspektiv fungera väl. På samma sätt är det ingen garanti att man trivs i sitt yrke efter att ha blivit antagen till de önskade alternativet menar Bouij (1998).

3.4 Yrkesmässig status

Status är ofta liktydigt med anseende, något som sociologen Max Weber menar är andra människors värderingar av det som utmärker en person eller grupp, och personens ställning i gruppen eller gruppens ställning i samhället (Bladh, 2002). I Stefan Bladhs longitudinella studie av musiklekläre i Sverige från 2002 fick informanterna gradera olika utbildningslinjer med hög och låg status. Resultatet visade att 64% markerade att musikleklarlinjen hade hög status. Högre status hade skådespelarlinjen (77%), civilflygarlinjen (81%), journalistlinjen (83%), musikerlinjen (90%) och läkarlinjen (94%). Endast 7% angav att förskoleleklarlinjen och restaurangutbildningen hade hög status och endast 4% för fordonsteknisk linje. De yrken

som anses äga hög status efter lönevärdering är läkare, flygare och journalister. De konstnärliga yrkena, musiker och skådespelare anses vara lågbetalda men med hög utbildningsstatus. Musikerutbildning ligger i toppen av statushierarkin, just efter läkare, vilket enligt Bladh i sin tur kanske ”spiller över” på musiklärarlinjens procent. Det kan förstås som att yrket är bärare av både en konstnärlig/musikalisk del och en pedagogisk, vilket inte är det fallet hos förskolelärare (Bladh, 2002). Bladh menar att det år 2002 fanns ett samband mellan musiklärarutbildningarnas skolkod och musikläraryrkets status. Eftersom merparten av budgeten för timplanen lades på den konstnärliga/musikaliska delen, och lärarkåren bestod i stor del av verksamma musiker som i första hand inte identifierade sig som lärarutbildare. Han menar att musiklärarutbildningar är avvikande på det sättet, att musiklärare utbildas av musiker jämfört med andra yrkeskategorier där läkare utbildas av läkare, poliser av poliser m.m (Bladh, 2002). Om Bladhs hävdade samband mellan musiklärarutbildningars skolkultur och musikläraryrkets status fortfarande gäller idag är oklart och finns inga senare studier på.

3.4.1 Musikutbildningsfältet och syn på musikläraruppdraget

Kristina Holmberg (2010) skriver i avhandling att kulturskolan är en del av ett större musikutbildningsfält (vilket jag har valt att kalla utbildningsväg), där verksamheten förbinds med grundskolans musikundervisning, musikestetiska gymnasieprogram, musiklinje vid folkhögskolor och utbildningar vid musikhögskolor. Hon menar att detta musikutbildningsfält bör problematiseras eftersom flödena mellan de olika musikutbildningarna kan leda till en alltför intern rekrytering och att externa influenser saknas eftersom lärarna ofta själva har varit elever i samma system. Det som är mest problematiskt enligt Holmberg är att det vetenskapliga förhållningssättet till undervisning, de pedagogiska idéerna om varje elevs personliga utveckling, blir bortprioriterat av ett traditionellt mästare-lärling ideal som ställer musikens normer i centrum. Holmberg skriver att det finns två idéer om musikläraruppdraget, en som tror på kunskap, metoder och allmändidaktik samt förståelse för barns generella behov som kan öka kvaliteten i undervisningen. Den andra visar en hängivenhet för en musikertradition och en idé om att den kunskap som byggts av generationer av musiker och pedagoger är nödvändig för nya musikutövare (Holmberg, 2010).

4. Metod

I kapitlet beskrivs de metodologiska överväganden som ligger till grund för den här studien. Kapitlet beskriver även hur studien har genomförts, vilka metoder som har använts för studiens datainsamling och hur denna data har analyserats.

4.1 Metodologiska överväganden

Inom samhällsvetenskaplig forskning finns det två slags uppsättningar av forskningsstrategier, kvantitativ respektive kvalitativ forskning (Bryman 2011). Kvantitativ forskning kan betraktas som en strategi som betonar mätbarhet och siffror, där tyngden ligger på prövning av teorier och som rymmer en uppfattning att den sociala verkligheten utgör en objektiv verklighet. Vilket innebär att forskaren undersöker dennes uppfattning av verkligheten, teorier, stämmer i praktiken eller inte. Kvalitativ forskning lägger vikten vid ord och dess innebörd, där teorier betonas och innehåller en uppfattning att den sociala verkligheten är ständigt föränderlig och hör till individernas skapande och konstruerande förmåga (Bryman 2011). Denna strategi kan användas för att undersöka ett område djupare när man inte vet så mycket om det från början.

Jag har valt en kombination av dessa två forskningsstrategier till denna studie. Med kvantitativ metod vill jag kartlägga vad elever på en gymnasieskola med klassisk musikinriktning tänker om framtida yrkesval och vidareutbildning inom musik genom en enkätundersökning. Den metoden lämpar sig för studien för att på så vis få övergripande information hos denna målgrupp och jämföra informanterna med varandra. Med denna insamlade data har jag sedan använt mig av en kvalitativ metod, fokusgruppsintervju, dvs. genomfört intervjuer med elever ur målgruppen och diskuterat frågor som är relaterade till svaren från enkäten. Förhoppningen med detta var att det skulle ge en djupare förståelse vad som låg bakom enkätens svar och få fatt i informanternas beskrivningar av deras erfarenheter, upplevelser och resonemang kring studiens ämnesområde. Därför avgjorde jag att dessa två forskningsstrategier och metoder lämpade sig för studien och dess frågeställningar.

4.2 Studiens metoder

Här presenteras de två metoder som jag har använt för insamlingen av data till min studie, enkät och fokusgruppsintervju.

4.2.1 Enkät

Jag valde att använda mig av kvantitativ metod i form av enkätstudie. Bryman (2011) säger att den största nackdelen med enkätundersökningar är att det vanligtvis innebär ett stort bortfall som i sin tur påverkar studiens validitet. Trots det valde jag att genomföra en typ av enkät som kallas gruppenkät, vilket innebär att en grupp informanter svarar individuellt på en enkät vid ett och samma tillfälle och är vanlig förekommande i skolor där flera är samlade och kan lätt nås med ett frågeformulär (Trost & Hultåker, 2016). På så sätt kan även problem med bortfall undvikas. Vid en sådan situation har även den som leder studien möjlighet att svara på frågor som dyker upp. En fördel med en enkätstudie är att det inte medför någon så kallad intervjuare-effekt, vilket är ett fenomen som beskrivs att intervjuaren kan färga informanternas svar i en intervju med exempelvis tonläge, kroppsspråk m.m (Bryman 2011). Dock kan en enkätstudie vara problematisk för personer med läs- och skrivsvårigheter och medföra bortfall menar Bryman (2011).

När man ska konstruera en enkät menar Trost och Hultåker (2016) att man ska ha två begrepp i åtanke, standardisering och strukturering. Standardisering innebär i vilken grad frågorna och situationen är densamma för informanterna, dvs. avsaknad av variation, allt är likadant för alla. Kvantitativa studier, exempelvis enkätstudier, är i hög grad standardiserade datainsamlingar eftersom alla får svara på exakt samma frågor. En enkätstudie är i det avseendet standardiserat men situationen, under de förhållandena som informanterna svarar på enkäten, kan inte bli standardiserat till 100 procent. Trost och Hultåker menar (2016) att man aldrig kan styra den sociala verkligheten och situationen då informanterna genomför enkäten, det kan variera i det oändliga.

Strukturering i en enkätstudie kan innebära två företeelser menar Trost och Hultåker (2016). Det kan dels handla hur frågorna är gjorda i en enkät, ifall en fråga har fasta svarsalternativ ses den som strukturerad och ifall svarsmöjligheterna är öppna (ex. fritextsvar) är frågan ostrukturerad. Termen strukturering kan också syfta till hela enkätens utformning i fråga fortsätter Trost och Hultåker (2016). Består enkäten enbart av frågor som är relevanta för det

valda ämnet ses den som strukturerad till skillnad från en enkät där frågor som delvis går utanför ämnesområdet ses som ostrukturerad.

Min enkätstudie är relativt standardiserad, eftersom alla informanter har fått svara på exakt samma frågor men alla har dock inte genomfört enkäten under samma förhållanden och situationer. Enkäten är strukturerad på de sättet att de innehåller nästan uteslutande frågor med fasta svarsalternativ och har enbart relevanta frågor som min studie. Jag avgjorde att enkät som metod passade mitt arbete för att det gav mig möjlighet att samla in övergripande information gällande hur eleverna resonerade kring framtida yrkesval och utbildningsmöjligheter. Därför fungerade enkäten som en pilotstudie till förmån för fokusgruppsintervjuerna.

4.2.2 Fokusgruppsintervju

En fokusgruppsintervju är en forskningsteknik som innebär att forskaren väljer ut och samlar en grupp informanter, ger gruppen ett ämne att diskutera och samlar på så sätt in data (Wibeck, 2012). Ordet fokus indikerar att diskussionen ska handla om ett givet ämne. Gruppen leds av en moderator som initierar diskussionen och introducerar nya aspekter till gruppen om det behövs. Metoden kan användas för att studera innehåll, dvs. deltagarnas åsikter, attityder, uppfattningar, tankar men också för att studera själva interaktionen mellan deltagarna fortsätter Wibeck (2012). Målet för en fokusgrupp är inte att nå samförstånd kring ämnet som diskuteras utan snarare att föra fram olika uppfattningar i en fråga (Kvale & Brinkmann, 2014). Fokusgrupper är även en lämplig metod att studera hur en grupp skapar mening åt det fenomen som diskuteras. Wibeck (2012) säger även att fokusgrupper i jämförelse med andra forskningsmetoder minskar forskarens makt och kontroll över deltagarna, att det sker på deltagarnas villkor i större utsträckning vilket kan leda till att forskaren får bättre förståelse för deltagarnas åsikter, erfarenheter etc.

Morgan (1996, refererad Wibeck, 2012) skiljer på ostrukturerade och strukturerade fokusgruppsintervjuer. En fokusgruppsintervju är ostrukturerad när deltagarna talar fritt med varandra om ett ämne och där det inte finns specifika frågor att få svar på. En fokusgruppsintervju är strukturerad ju mer moderatören styr interaktionen i gruppen och ställer frågor för att försäkra sig om specifika ämnesområden täcks in i samtalet. Mina

fokusgruppsintervjuer var i det avseendet strukturerade. Wibeck (2012) beskriver att en risk med strukturerade fokusgrupper är att moderatorns föreställningar och förförståelse kan influera och färga deltagarna ifall moderatören styr interaktionen i gruppen i stor utsträckning. Men moderatören kan även stödja ett positivt gruppklimat ifall det är stora meningsskiljaktigheter i gruppen och bidra till att uppmuntra en livlig diskussion trots att deltagarna delar samma perspektiv redan (Wibeck, 2012).

Enligt Bryman (2011) är forskare oeniga gällande att använda informanter till fokusgrupper som redan känner varandra och ingår i en så kallad naturlig grupp, såsom klasskamrater eller kollegor. Fördelar med sådana grupper är att deltagarna kanske känner sig mer bekväma i intervjusammanhanget och diskussionerna bli mer naturliga. Nackdelen är att redan existerande samspelsmönster och statuskillnader kan inverka på gruppdiskussionen menar vissa forskare. Urvalet informanter ska ha en tydlig koppling till forskningsämnet och det är även viktigt att informanterna har någon gemensam nämnare, såsom ålder, socioekonomiska bakgrundsfaktorer etc. Fokusgrupper som är homogena kan underlätta gruppens diskussioner men en viss sorts heterogenitet ger större djup i diskussionerna (Wibeck 2010).

Till skillnad från individuella intervjuer genererar gruppintervjuer oftare en bredare skala av idéer, medan individuella intervjuer oftare används för att få en detaljerad förståelse vad som skiljer individer från varandra (Wibeck, 2012). Wibeck (2012) skriver att fokusgruppsintervjuer och individuella intervjuer är värdefulla som en uppföljning av kvantitativa studier, där individuella intervjuer ger ett djup och kan öka förståelsen av resultaten medan fokusgrupper genererar fortsatta arbetshypoteser och en bredd. I det avseendet kanske individuella intervjuer hade passat denna studie bättre.

Enligt Morgan (1998a, et al. Wibeck 2012) är metoden lämpad vid följande situationer:

1. När det finns stora olikheter mellan människor
2. När handlande och motivation ska undersökas
3. När olikheter ska förstås
4. När det finns behov av vänlig och respektfull undersökningsmetod.

Fokusgrupp som metod tyckte jag stämde bra in på studiens syfte och frågeställningar. Jag valde därför den för att kunna delta i, ställa frågor och skapa en diskussion kring mitt ämnesområde i ett så naturligt samtal som möjligt för de deltagande eleverna.

4.3 Studiens genomförande

I det här kapitlet redogör jag studiens urval, hur datainsamlingen gick till och en övergripande presentation om informanterna.

4.3.1 Urval

Mot bakgrund av studiens inriktning valde jag att rikta min studie mot elever på en gymnasieskola i Sverige som läser klassisk profil som inriktning eller fördjupning, vid estetiska programmet och naturvetenskapliga programmet med musikprofil. Datainsamlingen genomfördes under den VFU-period som var aktuell under terminen.

Jag har använt mig av det som Bryman (2011) kallar bekvämlighetsurval, vilket innebär urval av informanter som fanns tillgängliga för forskaren. En nackdel är att resultatet är svårt att generalisera och då det inte representerar en större population. Det fördelaktiga med bekvämlighetsurval är att det ofta medför en hög svarsfrekvens. Bryman (2011) menar att det finns tillfällen då bekvämlighetsurval är acceptabla, då forskaren får möjlighet att samla data från ett urval och där resultatet av studien inte leder till ett slutgiltigt resultat (p.g.a. svårigheterna att generalisera), utan fungerar då som en språngbräda för fortsatt forskning. För att få kontakt med mina informanter berättade jag om min studie för min handledare. I samråd med min henne fick jag genomföra enkäten på de lektioner jag själv skulle undervisa i. Svarsfrekvensen på deltagandet av min enkätstudie blev ca 89,1%, dvs ett bortfall på ca 10,9 %.

Elever som tillfrågades ingick i naturliga grupper. De är klasskamrater och ingår ofta även i kompisgäng. Då alla informanter inte var lika bekanta med mig gjordes detta val för att skapa en viss trygghet samt öka deras motivation och vilja att ställa upp på en intervju. I största möjliga mån eftersträvade jag deltagare av olika kön för att uppnå en jämn könsfördelning i grupperna. Jag eftersträvade även en blandning av instrument-tillhörighet hos informanterna, det vill säga att de tillhörde olika instrumentgrupper såsom brass, träblås, stråk etc. Fokusgrupperna blev alltså på så sätt både homogena och till viss del heterogena. På grund av olika omständigheter tillkom det extra elever till mina gruppintervjuer, i andra intervjusituationer var elever tvungna att lämna mitt i intervjun. En intervju skedde spontant efter en lektion, därav blev urvalet informanter slumpvis valda utefter de som visat intresse

att delta. Vilket innebär att urvalet informanter förändrades en del utifrån den ursprungliga planen.

4.3.2 Informanter

För att säkra informanternas anonymitet finns inga detaljer om informanterna eller skolan i studien. I enkätstudien ingår det totalt 41 informanter, vilket är 89,1% av skolans elever med klassisk profil från alla tre årskurser. Informanterna läser följande gymnasieprogram: estetiska programmet inriktning musik, spetsutbildning inriktning musik och naturvetenskapliga programmet med musikprofil. De flesta instrumentgrupper, såsom träblås, brass, stråk, slagverk, klaverinstrument och stränginstrument finns representerade hos informanterna.

I fokusgruppsintervjuerna ingår det totalt 16 informanter. Jag valde att genomföra fyra stycken fokusgruppsintervjuer med mig som moderator. En intervju i årskurs 1, två i årskurs 2 och en i årskurs 3. I varje separat fokusgrupp har informanterna varit från samma skolklass, förutom gruppen i årskurs 1 där informanterna kom från olika skolklasser och gymnasieprogram men gick i samma årskurs. Gemensamt för alla grupper är att informanterna är i samma ålder, går i samma årskurs och läser klassisk profil på skolan där studien är gjord. Jag har valt att namnge intervjugrupperna efter årskurs (ex. intervjugrupp åk 1) och kommer i fortsättningen benämna dem på så sätt i arbetet. De två intervjugrupper från årskurs 2 väljer jag att skilja på genom att skriva deras programtillhörighet, dvs. intervjugrupp åk 2:ES-S och intervjugrupp åk 2:NA.

	Antal informanter	Programtillhörighet	Övrigt
Intervjugrupp åk 1	2 st (från starten av intervjun 3 st)	Estetiska programmet & Naturvetenskapliga programmet med musikprofil	En informant lämnade under pågående intervju, deltog under hälften av intervjutiden.
Intervjugrupp åk 2:ES-S	5 st	Spetsutbildning	
Intervjugrupp åk 2:NA	5 st	Naturvetenskapliga programmet med musikprofil	
Intervjugrupp åk 3	4 st	Spetsutbildning	

Elever från programmet spetsutbildning inriktning musik är en majoritet av fokusgruppsintervjuernas informanter. Den främsta anledningen till detta är att estetiska programmet har relativt få elever som läser klassisk profil, jämfört med de andra två programmen som innehar liknande antal elever vid den klassiska profilen. Det estetiska programmet finns representerat i fokusgruppsintervjuerna, men inte i samma utsträckning.

4.3.3 Enkätstudiens genomförande/datainsamling

Enkätstudien genomfördes till största delen under elevernas befintliga lektioner för att undvika problem med bortfall. Därför blev svarsfrekvensen förhållandevis hög. Enskilda individer kan ha upplevt tidspress när de fyllde i sin enkät eftersom ibland skedde genomförandet i slutet av lektionen, som i sin tur kanske även påverkade svaren. Några enstaka informanter glömde att svara på en fråga eller tolkade enkät-instruktionerna felaktigt (ex. frågor med flera svarsalternativ eller ett), vilket kan ha varit en följd av detta. Vid varje tillfälle då enkäten genomfördes gjorde jag en kort muntlig presentation av studien och eleverna fick möjlighet att ställa frågor. Eftersom jag som undersökningsledare var närvarande hela tiden minskade risken med informanterna pratade med varandra, vilket i sin tur kunde påverka resultatet. Jag fanns även till hands att hjälpa elever med att förstå och förtydliga enkätfrågor, vilket skedde några gånger.

Jag hade tyvärr inte möjlighet att träffa alla elever på deras schemalagda lektioner. Istället hade jag möjlighet att fånga upp elever i pauser under repetitioner, informera om studien och låta dem genomföra enkäten. Denna grupp elever fick alltså inte samma förutsättningar att genomföra och svara på min enkät som de elever som jag hade träffat i lektionssituationer. De genomförde enkäten ofta enskilt, utan uppsikt av mig, i en miljö med mycket ljud och med andra elever som hade rast.

4.3.4 Fokusgruppsintervjuens genomförande/datainsamling

Fokusgruppsintervjuerna skedde i en lektionssal på skolan. I samråd med de tillfrågade eleverna valde vi en tid som passade deras schema. Jag bjöd på fika för att försöka skapa en trevlig och avslappnad atmosfär. Under varje fokusgruppsintervju gjordes en ljudinspelning. Själva genomförandet av fokusgruppsintervjun började alltid på samma sätt med en kort presentation av min bakgrund till studien. Jag berättade under vilka förhållanden den skulle förlöpa, dvs. att jag skulle agera moderator och ställa frågor som gruppen fick samtala om

och att det inte fanns några rätt eller fel på frågorna utan det var endast för att få fatt i erfarenheter och åsikter kring ämnena. Jag hade skrivit en intervjuguide (bilaga x) som knöt an till svaren från enkätstudien och forskningsfrågorna som jag förhöll mig till under intervjuerna, men beroende på hur samtalen fortlöpte tog jag frågorna i olika ordning och hoppade över vissa eftersom eleverna redan hade svarat på dem under samtalet. I vissa fall diskuterade grupperna andra ämnen som jag inte hade förutsatt skulle dyka upp. Några av dessa var fruktbara för studien vilket gjorde att jag i några fall lät informanterna fördjupa sig inom ett/flera ämnen än att förhålla mig strikt till min intervjuguide.

Genomförandena av fokusgruppsintervjuerna kom att variera på samma sätt som tidigare beskrivet i urvalet av informanter. Extra elever tillkom under några av mina intervjuer och i något fall var en elev tvungen att lämna under pågående intervju. I varje gruppammansättning finns gruppkohesion som innebär i vilken grad gruppmedlemmarna känner tillhörighet och samhörighet med gruppen, och i mindre fokusgrupper förekommer kohesion oftare än i större grupper (Wibeck 2012). Vilket innebär att ens inflytande och personliga engagemang minskar ju fler man är i fokusgruppen. Jag la märke till förändringar i gruppernas kohesion när elever tillkom eller försvann och försökte eftersträva ett arbetssätt som främjade elevernas känsla av delaktighet i gruppen.

I de grupper som blev större än planerat (fem elever och jag, dvs. sex deltagare i gruppen) försökte jag se till att alla fick komma till tals genom att fördela frågan så gott det gick, vilket Wibeck (2012) uppmanar till. Fokusgrupperna bestod av ett eller flera redan existerande kompisgäng med redan etablerade interaktionsmönster och rollfördelningar, vilket kanske begränsade datainsamlingen i den mån att alla deltagare var inte lika aktiva. I intervjugrupp åk 1 minskade storleken från två till tre informanter och då upplevde jag att det blev viktigare för mig som moderator att se och stötta båda deltagarna, speciellt då deras åsikter gick i sär och inte lägga några värderingar i deras svar.

4.4 Analys

I detta avsnitt redovisar jag hur analysen av datainsamlingen genomfördes.

4.4.1 Bearbetning av enkätsvar

Enkätsvaren sammanställdes och bearbetades manuellt i Excel kalkylblad. I programmet skapade jag frekvenstabeller och diagram utifrån varje svar. Alla svar gjordes om till procent. Jag valde även att analysera hur respektive årskurs och respektive gymnasieprogram hade valt att svara på frågorna 8, 11, 12, 13. Det gjorde jag för att kunna jämföra programmen och årskurserna men också för att ha underlag att jämföra enkätens resultat med fokusgruppsintervjuerna, eftersom jag organiserade alla intervjuerna utifrån årskurs och program (förutom intervjugrupp åk 1). Enkäten var en pappers-enkät vilket gjorde att vissa informanter tog sig friheten att lämna kompletterande fritextsvar i marginalerna. Alla fritextsvar analyserade jag och satte om möjligt in i ett eller flera befintliga svarsalternativ. Några fritextsvar från enkäten visade att det fanns inställningar och fler alternativ än vad jag hade tänkt på när jag skapade enkäten med dess frågor och svarsalternativ, vilket jag analyserade och sedan använde mig av när jag sedan utformade intervjuguiden.

4.4.2 Transkribering och analys av intervjuer

Efter fokusgruppsintervjuerna har jag transkriberat det inspelade materialet av intervju. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) finns inget standardsvar på hur detaljerat och ordagrant man ska ange vad som sägs i sina transkriptioner, det beror på avsikten med transkriptionen. Till exempel om avsikten är att analysera det språkliga i samtalen eller om avsikten är att få fram innehållet i informanternas redogörelse som är förståeligt för läsaren. I mitt fall var avsikten att få fram innehållet, betydelsen av informanternas uttalanden. Jag valde ändå att transkribera relativt ordagrant för att få med vissa interaktionsmönster, exempelvis upprepningar, omtagningar, skratt, tystnader, då deltagare pratade i mun på varandra etc. Det gjordes för att komma igång hur vissa frågor behandlades av grupperna, som jag sedan kunde använda i diskussionen och resultatet av studien. Wibeck (2012) menar att det kan vara värdefullt att ta med andra deltagarnas instick, småkommentarer och när det uppstår en paus. För att höja läsbarheten har jag valt att revidera citaten litegrann, för att förtydliga innehållet. När jag har klippt i citatet använder jag följande symbol [...].

Syftet med analysen av materialet från fokusgrupperna är att komma åt innehållsmässiga aspekter av vad som sagts. I innehållsanalysen har jag gått tillbaka till mina forskningsfrågor och syftet med studien för att påminna mig om vilken data jag letar efter. Min intervjuguide har även hjälpt mig att skapa teman och kategorisera in ämnena från intervjuerna i dessa.

Analys av fokusgruppsmaterial handlar om att koda materialet, dela upp i enheter och söka efter trender (Wibeck 2012). Rent praktiskt har jag arbetat med att markera de stycken i mina transkriptioner i olika färger som behandlar olika ämneskategorier, lyssnat igenom vissa partier igen för att försäkra mig om att innehållet har förståtts på rätt sätt, och sedan skapat mind-maps för varje ämneskategori.

4.5 Studiens tillförlitlighet

Inför fokusgruppsintervjuerna genomfördes ingen pilotintervju vilket rekommenderas inför en kvalitativ intervjustudie (Bryman, 2011). Efter genomförandet av den första fokusgruppsintervjun försökte jag istället utvärdera situationen och upplägget. Då intervjuguiden hade fungerade som planerat och forskningsfrågorna blev besvarade av informanterna ansåg jag att upplägget inte behövdes revideras. Något som kan ifrågasättas var att alla intervjugrupper inte fick möjlighet att besvara exakt samma antal frågor från intervjuguiden. Men eftersom intervjugrupperna besvarade studiens forskningsfrågor påverkar det inte studiens tillförlitlighet trots allt.

Urvalet informanter till studien kan också ifrågasättas. Eftersom studiens informanter är ungdomar från en gymnasieskola med klassisk musik som fördjupning eller inriktning blir resultatet endast representativt för en mindre grupp. Det går ändå att argumentera för resultatets tillförlitlighet eftersom informanterna tillhör en av flera grupper som har möjlighet att fortsätta sina musikstudier. Urvalet av informanter till intervjugrupperna kom även att variera. Det tillkom extra elever, vissa var tvungna att lämna innan avslutad intervju och en intervjugrupp skapades utav slumpvis valda informanter. Alla informanter hade alltså inte blivit tillfrågade och var förberedda på intervjun. Den ursprungliga planen på gruppernas antal medlemmar, jämna fördelning av instrumenttillhörighet, kön etc. blev därför även förändrad. Trots det visade analysen av resultatet att informanterna delade i vissa fall liknande uppfattningar och erfarenheter som bidrar till tillförlitligheten av studien. Deras berättelser och åsikter stod även i samklang med vad tidigare forskning och litteratur har skrivit om ämnet.

4.6 Etiska överväganden

Min studie har förhållit sig till vetenskapsrådets riktlinjer angående forskningsetik. För att garantera en god forskningssed inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning ställs fyra huvudkrav, de är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2017). För att uppfylla information- och samtyckeskravet användes samtyckesblanketter i samband med genomförandet av enkätstudien. Då fick informanterna en skriftlig information om studien, deras rättigheter som informanter och möjlighet att lämna sitt skriftliga samtycke för deltagandet i studien. Informanter som har fyllt 15 år, blivit informerade och förstått vad forskningen innebär för hens del kan själv samtycka till forskningen utan vårdnadshavarens samtycke (<http://www.codex.vr.se/manniska1.shtml> hämtat 2018-12-27). Konfidentialitetskravet har uppfyllts genom att informanterna har fått fingerade namn i resultatet och att datainsamlingen har använts på sätt som gör att informanterna inte kan identifieras av utomstående. Nyttjandekravet innebär att det insamlade materialet om informanterna endast får användas i forskningsändamål och inte andra sammanhang. De ifyllda enkäterna och inspelningarna från fokusgruppsintervjuerna har inte spridits eller hörts av någon annan än mig. De har endast använts i mitt arbete för att förmedla resultatet så rättvist som möjligt gentemot informanterna.

5. Resultat

I det här kapitlet presenterar jag studiens resultat. Jag har valt att dela in kapitlet i två delar, enkätstudiens resultat och fokusintervjuernas resultat. Därefter har jag kategoriserat in enkätsvaren och ämnena som diskuterades under intervjuerna i flertalet olika teman.

5.1 Enkätstudien

Enkätstudien fungerade som en pilotstudie till fokusgruppsintervjuerna och sammanfattas nedan. Enkätstudiens resultat är avrundade i helhet och redovisas som helhet i bilaga 1. Procenten som redovisas är beräknad utifrån andelen som svarade på respektive fråga, eftersom inte alla informanter svarade på alla enkätfrågorna.

5.1.1 Bakgrund

Fråga 6 (se bilaga 1) berörde informanternas tidigare sång- eller instrumentalundervisning. Här fick informanterna kryssa i ett eller flera fasta svarsalternativ. Enkätresultatet visade att mer än hälften (57%) har haft undervisning vid en *Musik- eller kulturskola* och den näst vanligaste varianten var att ha tagit *Lektioner hos en privatlärare*, (27%). Informanterna som kryssade i svarsalternativet *Annat* fick med egna ord beskriva sin tidigare skolform och uppgav att de hade sjungit i kör, gått musikklass, var självlärda eller lärt sig spela av en familjemedlem eller släkting. Ingen av informanterna hade fått sin tidigare undervisning på *Studieförbund* (figur 2, bilaga 1).

5.1.2 Musik som yrke och fortsatta musikstudier

Nästa avsnitt av enkäten innehöll frågor om elevernas tankar kring utbildnings- och yrkesval. Fråga 7 löd: *Vill du arbeta med musik i ditt framtida yrkesliv?* En övervägande del av informanterna, 71 %, svarade *Ja* på denna fråga och 29% svarade *Nej* (figur 3, bilaga 1). Nästföljande fråga, fråga 8 löd: *Tror du att du kommer fortsätta dina musikstudier efter gymnasiet?* Andelen som svarade *Ja* på denna var ännu större, 78 %, och endast 22% svarade *Nej* (figur 4).

Svaren på fråga 7 och fråga 8 visar att det fanns informanter som vill vidareutbilda sig inom musik efter gymnasiestudierna men inte arbeta med det. Spetsutbildningen hade en klar

övervikt på informanter som ville fortsätta sina musikstudier, hela 94%. Naturvetenskapliga programmet med musikprofil hade en fördelning på 61% som ville fortsätta sina musikstudier och 39% som inte ville det. Dessa resultat var något väntade, med tanke på de två gymnasieprogrammets tydliga profiler. Estetiska programmet hade även de en klar övervikt som ville fortsätta sina studier (86%) (se figur 6, bilaga 1).

Det visade sig att 69% av informanterna i årskurs 1 ville fortsätta studera musik, 89% av årskurs 2 och 70% av årskurs 3 (figur 5, bilaga 1). Årskurs 2 hade störst andel i sin årskurs som vill vidareutbilda sig inom musik (89%) och årskurs 1 och 3 nästan samma resultat. Trenderna varierar alltså mellan årskurserna.

5.1.3 Andra utbildningsvägar och yrkesval

Fråga 9 var riktad till de informanter som hade svarat *Nej* på fråga 8, dvs. angivit att de inte ville fortsätta sina musikstudier efter gymnasiet. Fråga 9 löd: *Om Nej vid fråga 8: Vad kommer du göra efter gymnasiet?* 39% av alla informanterna svarade på frågan. Detta var alltså fler än de 22% som valde att svara *Nej* på fråga 8. Vilket innebär att några som svarade *Ja* på fråga 8, att de vill fortsätta sina musikstudier, svarade även på fråga 9, det vill säga att de kommer att studera inom ett annat ämnesområde/ söka jobb/annat efter gymnasiet (se figur 7, bilaga 1).

Antingen har några procent av informanterna missförstått instruktionerna på enkäten eller så har de aktivt valt att svara på båda frågorna. En tolkning av situationen kan vara så att de vill göra båda någon gång, det vill säga vidareutbilda sig inom musik och utbilda sig/arbete inom något annat område. Frågan specificerar inte *när* efter gymnasietiden man planerar göra detta, vilket informanterna kan ha tolkat som "någon gång/närsomhelst efter gymnasiet". Jag har valt att tolka svaren på det viset och räknat med att dessa informanter vill fortsätta sina musikstudier *och* utbilda/arbete inom något annat område. Några informanter hade även skrivit kompletterande fritextsvar i marginalerna på enkäten, i samband med frågorna 7-13. Några hade lagt till ord vid svarsalternativet *Ja*, för fråga 7, *Vill du arbeta med musik i ditt framtida yrkesliv?* såsom "delvis" och "typ". Andra hade skrivit exempelvis "Jag vill göra båda!" och "Kanske i framtiden! Två karriärer liksom" i samband med frågorna. Jag grundar min tolkning på dessa fritextsvar.

Resultatet på fråga 9 visar att 63% av dessa informanter vill *Fortsätta studera inom ett annat ämnesområde*, 19% *Söka jobb*, 6% *Annat* och 13% angav inget svar (figur 7, bilaga 1). De 6 % som kryssade i *Annat* uppgav bl.a. att de skulle läsa naturbas-år efter gymnasiet. Några skrev fritextsvar i marginalerna även här, som beskrev att de skulle söka jobb och arbeta tills de kommit på vad de vill studera.

5.1.4 Musikutbildningsformer

Fråga 10 löd *Om Ja vid fråga 8: Vilken typ av utbildning kommer du troligtvis söka dig till efter gymnasiet?* Här kunde informanterna kryssa i flera svarsalternativ. Resultatet visade att fler än hälften, 58%, av informanterna som ville fortsätta sina musikstudier skulle troligtvis söka sig till en *Musikhögskola* efter gymnasiet. 25 % kryssade i *Musikstudier vid en folkhögskola* och 17% uppgav *Annan form (ex. privatlektioner hos enskild lärare, studieförbund m.m.)* (figur 8, bilaga 1).

Vid följande tre frågor, fråga 11-13, fick informanterna gradera hur troligt det skulle vara att de skulle söka sig till tre olika varianter av musikutbildningar: *Musiklärarprogrammet*, *Musikerprogrammet* och *Musikerprogrammet + Kompletterande Pedagogisk utbildning*. Jag redovisar varje enskild fråga i en egen underrubrik.

5.1.4.1 Musiklärarprogrammet

Fråga 11 löd: *Ifall du skulle söka till en musikhögskoleutbildning, hur troligt är det att du skulle söka dig till Musiklärarprogrammet?* En övervägande del av dessa informanter, 66%, svarade *Inte så troligt*, 9% angav alternativet *Ganska troligt*, 6% *Mycket troligt* och 19% svarade *Vet ej* (figur 9, bilaga 1).

5.1.4.2 Musikerprogrammet

Jag valde att benämna alla former av musikerutbildningar (såsom *Konstnärlig kandidatprogram i musik, Bachelor's programme in music etc.*) på grundläggande musikhögskolenivå med ett samlingsnamn, *Musikerprogrammet*. Därför löd Fråga 12 följande: *Ifall du skulle söka till en musikhögskoleutbildning, hur troligt är det att du skulle söka dig till Musikerprogrammet?* Hälften av informanterna (50%) svarade *Ganska troligt* och 41% svarade *Mycket troligt*, vilket innebär att en övervägande del av informanterna var positivt inställda till att söka sig till ett musikerprogram. Det var enbart 6% som angav svarsalternativet *Inte så troligt* och ännu färre, 3%, som svarade *Vet ej* (figur 12, bilaga 1).

5.1.4.3 Musiker + KPU

Enkätens sista fråga handlade om utbildningskombinationen att först läsa en musikerutbildning och sedan läsa till en Kompletterande Pedagogisk utbildning (KPU). Utbildningen vänder sig till personer med en musikerutbildning eller annan relevant högskoleutbildning i musik (minst 180 hp) och leder till en lärarexamen i musik.

Fråga 13 var följande: *Ifall du skulle söka till en musikhögskoleutbildning, hur troligt är det att du skulle söka dig till Musikerprogrammet och sedan läsa till en Kompletterande Pedagogisk utbildning?* 33% av informanterna angav svarsalternativen *Inte så troligt* och *Vet ej* (figur x, bilaga x). Informanterna som svarade *Ganska troligt* var 27% och det alternativ med minst andel svar var *Mycket troligt* med sina 6% (figur 15, bilaga 1).

5.2 Fokusgruppsintervjuerna

I följande avsnitt redovisas resultatet från fokusgruppsintervjuerna. Citaten från intervjuerna har reviderats till viss del för att underlätta för läsaren. Alla namn som uppges är pseudonymer för att behålla informanternas och skolans anonymitet.

5.2.1 Bakgrund

Under fokusgruppsintervjuerna startade jag alltid samtalet genom att fråga hur det kom sig att eleverna började spela sina instrument. Många av eleverna berättade att de hade föräldrar eller någon annan familjemedlem som sysslade med musik och det var anledningen till att de började spela sina instrument. Några föräldrar var hobbymusiker och andra hade musiken som yrke, arbetade exempelvis som musiker eller/och musiklärare.

Sofia: Båda mina föräldrar är musiker. [...] Så det har aldrig vart typ, mitt så här aktiva val, "och jag ska spela musik", utan det har vart lite så här... Amen, du ska spela musik (skrattar), fast undermedvetet liksom.

Några hade fått sina instrument av någon familjemedlem och andra beskrev det som att föräldrarna hade bestämt i förväg vilket instrument det skulle bli. Elever som inte hade familjemedlemmar som sysslade med musik beskrev att det var en anledning till varför de

började, för att de ville göra något som ingen annan i familjen gjorde. Musiken var ens egna intresse.

Amanda: Jag tror att jag...eller i min familj så är det ingen annan som har hållit på med musik och jag är yngst i min familj. Så jag kände väl att ha typ såhär en grej som jag kunde bättre än alla andra, som alltid har kunnat allt tidigare.

Flera av dessa informanter beskrev att upplevelsen på kulturskolans öppethus-dag var anledningen till att de vill börja spela, vilket i någras fall var det första mötet med sitt huvudinstrument. Några beskrev att det var läraren som de mötte där som gjorde dem nyfikna och andra pratade om att den avgörande situationen var när de fick ljud i instrumentet.

Alla grupperna fick även berätta om vad som gjorde att de fortsatte att ta lektioner och spela sitt instrument. För flera var övandet en bidragande faktor till att många hade en period då de ville sluta. Några beskrev att det var tack vare sina föräldrar som det fortsatte, föräldrar som stöttade, peppade, och pushade. Andra beskrev anledningen till att fortsätta som något självklart på grund av att alla i familjen höll på med musik och i slutänden blev det ett aktivt val. För vissa var det som att alternativet att sluta inte riktigt fanns och för andra var det skönt och en trygghet att dela musikintresset med resten av sin familj. Det kunde vara starkt kopplat till något man gjorde tillsammans, eller att få egen-tid med en familjemedlem.

De allra flesta informanter var eniga om att det var omgivningen och gemenskapen med kompisarna i musiksammanhanget som gjorde att man fortsatte.

Erik: Aa men, vi var en rätt så tajt grupp med trumpeter och... När man väl är så där tajt som vi var då slutar man inte. Och vi var typ fem stycken eller nåt sånt. Och vi spelar fortfarande tillsammans i vår blåsorkester.

Vissa hade erfarenheter av instrumentallektioner i grupp där man motiverade varann och andra beskrev orkesterspelet i kulturskolan och i andra orkesterföreningar som anledningen till att fortsätta spela. Även antagningsprovet till gymnasieskolans Estetiska program och Spetsutbildning fungerade som en morot beskrev informanterna som läste vid dessa program. Förberedelserna inför antagningsprovet var då de ”började ta det seriöst” och ”började öva på riktigt”.

För många av informanterna var lärarna avgörande till att de fortsatte spela. Lärare som visade engagemang, lärare som fanns med under en lång period under uppväxten, lärare som inspirerade, väckte ett intresse, presenterade något nytt, stöttade och trodde på elevernas förmågor. På sättet som vissa av informanterna pratade om sina gamla eller nuvarande lärare kunde man förstå att de fungerade som förebilder både musikaliskt och som personer.

5.2.2 Föreställningar om yrkena musiker och musiklärare och dess utbildningsformer

Följande avsnitt innehåller flertalet teman som bygger på informanternas föreställningar kring musikeryrket, musikläraryrket och dess utbildningsformer.

5.2.2.1 Vad innebär det att arbeta med musik?

Informanterna fick alla frågan ”Vad innebär det för er att arbeta med musik?”. Den allra vanligaste associationen informanterna gjorde var att det innebar att arbeta som orkestermusiker i en professionell symfoniorkester. Några hade erfarenheter av läger och kurser som de menade mest liknande ett liv som musiker i en ensemble. Andra resonerade om att det kunde innebära många olika saker. Yrken såsom instrumentallärare på en kulturskola, kompositör, ackompanjatör, solist, not-bibliotekarie, frilansmusiker, musikhögskolelärare, musikhistoriker, producent vid konsterhus, professor i musikteori m.fl. dök upp under samtalen. Många av informanternas sång- och instrumentallärare arbetar även som musiker. Det innebar att yrkeskombinationen arbete som musiker och lärare kom på tal i alla intervjugrupper.

En del informanter uttryckte en osäkerhet över frågan. De menade att eftersom de visste att det kunde innebära många olika saker var det mycket upp till en själv att skapa sin egen yrkesroll, vilket kunde kännas omständligt och svårt.

Simon: Det känns som att hela musikvärlden är lite så att man får liksom skapa en egen...”jag vill vara lite detta och lite någonting annat”. Och det kan ju också vara lite jobbigt att det inte finns...man kan inte bara bli det och sen så jobbar man som det, man måste själv liksom hitta, om man säger hitta på vad man vill göra.

Andra menade att det fanns mycket inom musikvärlden som var intressant och spännande, att skapa sin egen yrkesroll var då en fördel eftersom annars hade det blivit svårt att välja ett yrke.

John: Jag är på lite samma spår [att bli musiker], fast jag är lite mera öppen på att jag vill allting. Så typ, det behöver inte bara vara att spela. Så, solist tex. eller ackompanjör, eller att skriva musik, eller att studera musik som andra personer har skrivit och lära ut det, lära ut kompositionstekniker, lära ut musikteori eller musikhistoria eller ehh... Typ, bli arkivist! (skrattar till)

Entusiasmen hos de informanterna som ville ha musik som framtida yrke gick inte att ta miste på när man hörde dem prata. Ett svar som en informant gav då frågan ställdes sammanfattade en känsla som många verkade vara överens om, ”Att ha väldigt, väldigt roligt.”

5.2.2.2 Hur pratar man om musiker- och musiklärarutbildningarna?

Informanterna fick diskutera följande frågor: Pratar ni om musiker- och musiklärarutbildningar med era lärare eller klasskamrater? Hur resonerar ni kring dessa?

I intervjugrupp åk 1 beskrev informanterna att de inte pratar om dessa musikutbildningar specifikt. De menade att det handlar om att undersöka ifall man trivs med att ägna sig mer åt musik eller gymnasiets andra ämnen, för att så småningom få klarhet om man vill satsa på musiken eller inte.

Intervjugrupporna i årskurs 2 och i årskurs 3 var de flesta överens om att det pratades snarare om framtida studier/sabbatsår/jobbsökande i generella termer och inte dessa musikutbildningar i synnerhet. Både elever emellan och elever-lärare emellan. Men som enkäten visade framgick det i intervjuerna att de som ville fortsätta sina musikstudier hellre ville söka till en musikerutbildning än en musiklärarutbildning. Informanterna beskrev att det togs nästan för givet att de elever som uttryckt att de ville söka till högre musikutbildning skulle söka till en musikerutbildning och att elever emellan pratade sällan om alternativet att studera till musiklärare. Det var även få informanter som sa att de hade pratat om de två utbildningarna med sina sång- och instrumentallärare.

Sofia: Jag tänker väl att man får inte jätteofta uppmuntran att bli musiklärare kanske. [...] Men det är lite samma sak liksom inom andra ämnen som typ samhälle, natur och

sådana grejer. Det första folk tänker på är inte ”jag vill lära ut detta ämnet” utan jag vill hålla på med nåt inom det, tror jag. Så jag tror att det är väldigt mycket kanske så dagens ungdom tänker: att man vill göra det man älskar, inte kanske lära ut det man älskar.

Några berättade att deras lärare hade rått dem till att vänta med att satsa på musiken tills man var riktigt säker, andra berättade att deras lärare hade avrått dem från att försöka bli orkestermusiker av olika anledningar. Som ovanstående informant beskriver, att man hellre vill syssla med det man älskar än att lära ut det man älskar, resonerade även informanter i andra intervjugrupper. De trodde att det var anledningen till att en lärarutbildning i musik sällan kom på tal i kompisgängen.

Föreställningen att musiklärarutbildningen var en plan B för de personer som inte kom in på musikerutbildningen fanns även hos studiens informanter. De elever som diskuterade detta ifrågasatte varför denna föreställning fanns och uttryckte att det var fel.

Felicia: Det jag tror är ofta en sån här typ, missförstånd kan vara att...bara för att man söker till musiklärare eller utbildar sig till musiklärare, betyder det inte att man spelar sämre eller nåt annat, än om man utbildar sig till musiker. Men det är oftast det som många i samhället och allmänt tror. Men det är ju inte sant, för att om du ska kunna lära ut på ett gripbart sätt så måste du vara lika kompetent som en person som sitter och arbetar i en symfoniorkester istället, eller som...kanske inte är solist men.

De menade att den föreställningen fanns generellt i samhället och inte endast på informanternas skola. Några menade att en bidragande faktor till den inställningen kunde vara att musikhögskolornas repertoarkrav för musiklärarprogrammet och musikerprogrammet hade olika svårighetsgrader gällande spelprovet på sitt huvudinstrument. I en intervjugrupp resonerade informanterna att det kändes mer seriöst att först specialisera sig på sitt instrument innan beslut om att vilja undervisa.

John: Alltså jag känner lite det att, bara rent i tanken att lära sig...att specialisera sig inom musik innan man lär ut det...känns på nåt sätt mer...seriöst. Eller såhär, ambitiöst. [...] Och jag vet ju att man även på musiklärarutbildningen får, alltså InSå, på sitt instrument mycket och så. Men det finns nån stans i huvudet ändå.

Informanterna som diskuterade detta var själva elever till sång- och instrumentallärare studerat till musiker, arbetat som det ett tag och sedan börjat undervisa.

5.2.2.3 Statusskillnad

Informanterna fick diskutera ifall de upplevde att det fanns en statusskillnad mellan musikeryrket och musikläraryrket, hur det uttryckte sig och om statusskillnaden fanns på skolans miljö på liknande sätt som i samhället.

Alla informanter i intervjugrupperna var överens om att det finns en tydlig statusskillnad generellt i samhället, där musiker har högre status än musiklärare. De flesta diskuterade att det finns en föreställning att musiklärare är misslyckade musiker, att de som inte är tillräckligt bra på sitt huvudinstrument hamnar i läraryrket även fast de kanske inte vill det. En informant menade att musiklärare själva kunde sända ut signaler som rättfärdigade denna föreställning, genom bl.a. lärarens engagemang. De hade även själva dåliga erfarenheter av lärare, som nämndes i ordalag som ”det finns lärare som inte borde vara det”.

Emma: Känslan av att, för att vara musiklärare på kulturskola till exempel så krävs det inte så mycket. Och därför är det lite såhär, att om allt skiter sig så blir jag musiklärare. Versus att bli musiker är liksom att bli top notch du vet. Det är så svårt att kunna bli musiker, medan musiklärare är något som att ifall man failar att bli musiker så kan man alltid bli musiklärare.

Musiker och musiklärare har båda relativt låg status i jämförelse med yrken inom naturområdet hävdade informanterna från det naturvetenskapliga programmet. Andra diskuterade att musiklärarens låga status berodde på att läraryrket generellt har låg status i samhället, det var inget unikt för just musiklärare. Informanterna menade att det finns en föreställning att det musikläraryrket är lätt med låga krav medan musikeryrket är svårt och innebär höga krav, därför har musiker en högre status. En informant menade att samhället underskattar komplexiteten och svårigheten i att vara musiklärare.

Felicia: Jag tror att man underskattar, alltså... hur svårt det egentligen är att lära ut. För att det är jättesvårt. Och det är egentligen...det är så svårt att sätta fingret på exakt vad som är svårt, men att...höra nån spela och sen kunna komma med, alltså inte med kritik, men att kunna hjälpa till på ett sätt som hjälper personen vidare, istället för att hjälper personen tillbaks, där den började. Det är väldigt, väldigt svårt. Men det är många som tror att det är väldigt enkelt. Och det är därför, det inte anses som lika... Det kanske är en sida av det.

Jag ställde frågan ifall statuskillnaden upplevdes i skolans miljö, eftersom flerparten av gymnasieskolans undervisande musklärare var själva även verksamma musiker i närområdet. Informanternas beskrivningar tydde på att de upplevde att gymnasieskolans lärare hade en högre status än andra musklärare vid exempelvis kulturskolor, grundskolor etc. eftersom deras gymnasieskola höll en högre nivå och att lärarna var musiker i grunden.

5.2.2.4 Generella föreställningar, åsikter och erfarenheter

Under fokusgruppsintervjuerna diskuterade informanterna ämnen som rörde musikeryrket och muskläraryrket som bidrog till en djupare förståelse gällande elevernas känslor, erfarenheter av de två nämnda yrkena.

Några reflekterade över musikeryrket och menade att människor som arbetar som musiker väljer att gå en annan väg än normen. Musikeryrket var ett yrke som gav något till andra människor, och som även var beroende av människors åsikter för att finnas.

Kim: Vi ger ju. Det är jättemånga vanliga jobb, såhär i banker, det måste sitta nån i banken. Det måste inte finnas musiker. Utan vi är beroende på av vad andra folk vill ha.

De menade därför att musiker var en osäker framtid. Några reflekterade över att musikeryrket verkade ganska ensamt och krävde en brinnande passion för musiken för att lyckas. En informant beskrev sina tankar gällande musik som yrke på följande sätt:

Simon: Men det är därför det är så svårt att bestämma sig också, för att det är så hemskt roligt ibland, eller ja om man kan säga så... (Gruppen skrattar till) Att det är så väldigt roligt ibland och så väldigt jobbigt ibland också.

De tudelade känslorna gjorde det svårt att veta vad man ville. Informanternas erfarenheter och åsikter gällande musklärare vid musik- och kulturskolor diskuterades flitigt. Några informanter beskrev att musklärare var tvungna att jämt vara positiva, eller kunna låtsas vara positiv. Eftersom man ansvarade över elevernas musikaliska framtid var en sådan egenskap bra att besitta för att inte ”knäcka elever” menade de. Några hade uppfattningen att vara musklärare vid en kulturskola innebar att ha en okej lön, stora studieskulder, frustration över

organisationen, frustration över elever som slutar och en önskan att arbeta någon annan stans egentligen.

Trots att musikläraryrket oftast diskuterades i negativa termer hade några informanter i intervjugrupp åk 1 uttalanden som hyllade yrket. Dessa menade att lära sig att utöva och förstå musik kunde öppna en ny värld, och var i det avseendet ovärderligt för många människor.

Kajsa: Ja men, jag känner det att samtidigt så har vi ju alla börjat nån stans. Och liksom alla har vi ju... behövt en lärare som har hjälpt oss från början, annars hade vi ju inte kunnat... liksom bli bättre. Så att, man behöver ju nån att starta upp med.

Emma: Och det är ju så fint, alltså det man får av sin lärare. Att det, att man får lära sig musik, det är ju helt fantastiskt. Alltså det är ju verkligen en helt ny värld. Ja, det är helt ovärderligt att ha musiklärare liksom.

Informanterna menade även att musiklärare behövs för att stötta och hjälpa en framåt i sin utveckling, speciellt i början.

5.2.3 Skolans miljö

Avsnittet redovisar hur informanterna upplever att skolans miljö påverkar funderingar kring vidarestudier.

5.2.3.1 Förväntas man att plugga vidare inom musikämnet?

Jag frågade om informanterna upplevde att de förväntades att fortsätta sina musikstudier efter gymnasiet, och hur den förväntan/attityden visade sig. Eleverna i fokusgrupperna hade olika uppfattningar kring den frågan.

I intervjugrupp åk 3 svarade alla informanter uteslutande Ja och beskrev att de trodde det berodde på att de studerade Spetsutbildningen med klassisk inriktning. De upplevde inte att deras klasskamrater inom de andra inriktningarna (pop/rock/jazz) på spetsutbildningen hade samma förväntningar på sig. Eftersom de hade sökt och valt spetsutbildningen som gymnasieprogram menade informanterna att det var som om de hade bekräftat vad de skulle göra efter gymnasiet. Denna förväntan kunde finnas hos några undervisande lärare på skolan, fast långt ifrån alla poängterade informanterna. De beskrev att vissa lärare blev förvånade då man som spets elev berättade att man inte skulle söka vidare till musikhögskola eller

folkhögskola. Informanterna menade att det var främst positivt, de tolkade detta som att lärarna trodde på deras förmåga att komma in på en högre musikutbildning. Andra upplevde att denna förväntan från lärarnas sida betydde att utbildning var ett krav för att ha förutsättningar för att bli professionell musiker, vilket var bra information att känna till.

Intervjugrupp åk 2:ES-S hade delade meningar ifall det fanns en sådan förväntan från lärarna på skolan. Några beskrev att deras sång- och instrumentallärares inställning visade att de var upp till eleverna själva att avgöra, vilket eleverna tolkade som att det var okej att inte fortsätta sina musikstudier. Andra beskrev att deras lärare hade höga förväntningar på dem, hade redan planerat att eleven skulle söka vidare och även till vilken skola. Dessa informanter menade att de själva hade inte speciellt mycket att säga till om och att det fanns en del press att leva upp till dessa förväntningar. Under intervjun beskrevs några pressande situationer från lärare i skämtsamma ordalag, vilket skulle kunna tolkas som att gruppen berörde ett för eleverna känsligt ämne.

Attityden att man som elev borde fortsätta studera musik fanns även i vissa umgängeskretsar av elever, speciellt i årskurserna på Spetsutbildningen och Estetiska programmet. Det var dock inte genomgående i alla årskurser och klasser. Intervjugrupporna från åk 2 och åk 3 berättade att en sådan förväntan hade pendlat under deras studietid på skolan beroende på hur inställningen till vidare musikstudier såg ut hos de äldre eller yngre årskurserna. Följande dialog utspelade sig i en intervjugrupp åk 2:ES-S.

Tove: Men jag tror också att det beror på, till exempel... Alltså jag vet inte, treorna som fanns förra året, då var det några som sökte vidare. Av årets treor är det väl typ bara två som vill söka seriöst vidare. Och sen så i den här klassen, jag vet inte, i alla fall i ettan så hade väl ingen av oss nån klar tanke såhär "Jag. Ska. Hit!"

Lina: Men det har ju jag inte, alltså jag har fortfarande inte koll...

Tove: Nej, men till exempel årets ettor. Dom har vissa tankar...

Kim: Ja, herregud!

Lina: Åh Gud! De ger mig stress!

Tove: ...de har tankar. De har en tanke, "Jag vill hit." Och jag tror att det påverkar jättemycket.

Kim: Ja, de liksom drar med sig flera också. (Tove: Ja!) För det är också en till sak, man är inte bara med i en orkester för att det är kul att spela utan det är ju också att man

gillar ju även såhär...gemenskapen i det. Och ettorna, herregud! De bara drar med sig, mer och mer folk!

En eller flera elever som hade tydliga mål och framtidsplaner att fortsätta sina musikstudier ”drog med sig folk” och skapade trender menade informanterna. På så sätt skapades det attityder och inställningar gällande fortsatta musikutbildningar i olika årskurser och umgängeskretsar.

I de intervjugrupper där informanter från Naturvetenskapliga programmet med musikinriktning ingick (intervjugrupp åk 2:NA & intervjugrupp åk 1) svarade merparten övervägande Nej på frågan. De resonerade att denna förväntning inte fanns på samma sätt hos lärare och elever vid deras gymnasieprogram som hos de andra programmen. En del NA-informanter beskrev att i de fall som eleven hade valt till fler kurser för sång- och instrumentalundervisning, kunde en del lärare och elever tolka det som att eleven ville söka vidare efter gymnasiet eller uttrycka förväntningar om det.

Josefin: Det är nog en annan situation för oss jämfört med andra musiklinjer, för att vi har ju behörighet till annat också. Det är väldigt blandat. Om man pratar med vissa i vår klass så säger de ”Nej men jag vill bli läkare” och ”Jag tycker bara musik är kul”, och vissa säger ”Jag vill bara ha naturämnena i bakgrunden”. Men jag menar, går man till exempel en estetisk musiklinje, så har man ju fler val, men jag menar att man väljer kanske specifikt en sådan estetisk musiklinje av en anledning.

Dessa elever menade att de eventuellt upplevdes mer veliga jämfört med eleverna på musikprogrammen. För dem handlade det snarare om att ha flera valmöjligheter till eftergymnasiala studier, vilket elever och lärare omkring dem förstod och därför var förväntningarna på fortsatta musikstudier lägre.

5.2.3.2 Har inställningen till att arbeta med musik i framtida yrkesliv förändrats?

Informanterna i fokusgrupperna fick alla frågan om de hade ändrat sin inställning till att arbeta med musik sedan de började på gymnasieskolan.

En informant i intervjugrupp åk 3 svarade Ja på frågan och beskrev att hens inställning hade blivit mer negativ, eftersom hen hade insett att musikeryrket var mer individualistiskt än den

tidigare trott, eftersom övning var en förutsättning för ett sådant yrkesliv. De begränsade jobbmöjligheterna nämnde andra som en relativt ny upptäckt, vilket hade förändrat deras syn på yrket. Andra i intervjugrupp åk 3 beskrev att gymnasietiden hade gjort dem mer säkra på att verkligen ville arbeta med musik, och att det var en förändring som skett succesivt sedan årkurs 1.

John: Ja alltså, jag ville ju egentligen bli kompositör, och plugga det bara. Jag hade ju inga ambitioner att bli pianist. Men sen så fick jag en lärare som faktiskt trodde på mig... [...] ”Sök pianistutbildningen först, sen ta kompositörsutbildningen. Det finns ingen anledning till att inte gör det.” [...] först var jag lite motvillig för att det var inte det jag ville tyckte jag. Men sen så insåg jag att oj, det är ganska smart egentligen, eh att lära sig spela musik innan man skriver den.

De beskrev att några av anledningarna var att de fått nya lärare, exempelvis lärare som hade fått dem att våga göra sådant man inte trodde man kunde och lärare som visat att de trodde på eleverna. I intervjugrupp åk 1 pratade informanterna att de hade blivit mer motiverade att öva och utvecklas på sina instrument sedan de börjat på gymnasieskolan.

Informanter som svarade Nej på frågan beskrev att de alltid hade haft samma mål sedan de började i årskurs 1. Dessa mål kunde exempelvis vara att bli så bra som möjligt på sitt huvudinstrument under gymnasietiden för att direkt söka till högre musikutbildning. De informanter som kom från familjer med musikbakgrund berättade att de länge förstått hur ett sådant yrkesliv såg ut, och beskrev att det var först nu i gymnasiet som de hade börjat tvivla på om det var rätt för dem. Några av eleverna beskrev att deras inställning att arbeta med musik ändrades hela tiden och att det var svårt att säga vad det berodde på.

Josefin: Men det är liksom typ såhär... Denna veckan vill jag bli solist, denna veckan vill jag upptäcka en ny planet (småkratt i gruppen). Det är verkligen så.

Andra beskrev att de hoppades att gymnasietiden skulle leda till ett beslut gällande vilken eftergymnasial utbildning de ville söka till, musikstudier eller inom andra ämnesområden.

5.2.6 För- och nackdelar med musikeryrket respektive musikläraryrket

Följande avsnitt berör informanternas åsikter gällande för- och nackdelar med de två nämnda yrkesgrupperna.

5.2.6.1 Musikeryrket

Informanterna fick diskutera fördelar och nackdelar med musikeryrket. Gemensamt för alla intervjugrupper var att de nämnde fler saker som talade emot än för. Hälften av intervjugrupperna nämnde inga argument som talade för musikeryrket.

Det huvudsakliga argumentet som informanterna nämnde som en fördel med musikeryrket var att de tyckte det var jättekul att spela sitt huvudinstrument. Vissa ansåg att anledningen till att vilja arbeta som musiker var att ”man vill göra det man älskar”. Några berättade att deras erfarenheter av orkesterspel, ex. i kulturskolan, kurser, läger etc., hade lett till att de ville satsa på musiken. Gemenskapen i musikvärlden lockade.

Amanda: Mer peppad [att satsa på en musikerkarriär] är man väl typ såhär, i sammanhang. Det finns en bra gemenskap bland musiker allmänt tycker jag och när man känner att man är en del av det...känns typ mer inspirerande att fortsätta. Men jag...sen typ, allt med de att det inte är en helt säker framtid och det där är väl saker som gör att man blir mer osäker.

Alla informanter beskrev dock att de upplevde musikeryrket generellt som osäkert och ostabilt. Vissa menade att arbetssituationen som orkestermusiker inte såg så bra ut, att det innebar endast vikariat, lätt till skador, slitsamt och en hög internationell konkurrens om få anställningar. Flera informanter beskrev att möjligheten att bo var man ville begränsades, eftersom musiker är tvungna att flytta dit till där jobben finns. Även möjligheten till att bilda familj begränsades menade eleverna. Följande dialog skedde i intervjugrupp åk 3:

Linus: Jag nämnde arbetssituationen för tillfället. Det är ganska så...

Sofia: Konkurrens...

Linus: Ja det hör väl ihop men konkurrens naturligtvis, men att det är ganska så svårt att få ett fast jobb. Och det kanske är fine när man är yngre, men det är inget man vill ha hela livet liksom. (Gruppen hummar med.) Man kanske vill bilda familj, man kanske vill bo någonstans...

Hanna: Det krävs ju så extremt mycket tid också. (F: Ja.) Alltså att öva, det är liksom... [...] Det är väldigt mycket tid som går åt.

Sofia: Ja det, precis. Alltså, det är det jag har fått höra mycket att det är... Man lämnar inte jobbet på jobbet som musiker, så det talar emot att bli musiker. För att dom som kanske faktiskt betalar en för det man gör, ser inte det man gör utanför jobbet. Så mycket man gör är utanför jobbet, så att det talar emot yrket, att man kanske får

betalt för 80 % av insatsen. Eller, 50 kanske t.om, % av insatsen man faktiskt gör. Eeh. Och sen konkurrensen som Linus sa..

De beskrev att mängden tid man var tvungen lägga ner på sitt instrument, övandet, också var en nackdel. Andra beskrev att det verkade ta tid innan man fick möjlighet att söka det jobb som man helst ville arbeta med.

Lina: Alltså jag vet inte, men när man kollar på orkestrar så är det typ bara gamlingar som sitter där. Och då tänker man ju liksom, då kommer det ta jättelång tid för mig och sitta där. Och vad ska jag göra under den tiden liksom? Alltså lite så typ...

Ovanstående citat kan tolkas att informanten upplever att musiker i orkestrar blir anställda sent i livet. Informanterna pratade även om den klassiska musikens ställning i samhället. De upplevde att det gick sämre för konserthus, att publiken bestod endast av den äldre generationen och att det var svårt att locka nya besökare till evenemang med klassisk musik. De beskrev även att möjligheterna till jobb berodde på om det finns ett intresse för klassisk musik hos befolkningen generellt.

De informanter som studerade vid naturvetenskapliga programmet med musikprofil jämförde musikeryrket med naturvetenskapliga yrken och menade att det fanns fler positiva saker med naturvetenskapliga yrken. De beskrev att jämfört med musikeryrket kunde sådana jobb innebära högre lön, fler arbetsmöjligheter runt om i landet, fasta jobb, högre status i samhället m.m. Eleverna vid det programmet diskuterade även att musikeryrket kändes mer omständligt och svårt, eftersom det ofta innebar att skapa sig en egen yrkesroll och skapa egna förutsättningar till att förse sig med uppdrag. De menade att det var på många sätt lättare att välja ett jobb inom den naturvetenskapliga branschen av den anledningen.

5.2.6.2 Muskläraryrket

Informanterna fick även berätta vad de upplevde som talade emot och vad som talade för att arbeta som musklärare.

De beskrev att det som talade för muskläraryrket var att det var ett stabilt val, eftersom det alltid kommer att finnas människor som vill lära sig spela instrument. Några menade att det i

större grad innebar fasta anställningar på kulturskolor, gymnasium och i grundskolan. Flera beskrev att det trodde det kunde vara ganska roligt och belönande att hjälpa andra, följa elever en längre tid och se sina elever ha roligt. Speciellt ifall man hade motiverade elever och en arbetsplats där man fick användning för sin kompetens. Följande dialog skedde i intervjugrupp åk 3.

John: Jag tror det är ganska belönande. Om man får en... ja, det är nog det, om man får en ställning där eleverna faktiskt vill det dom gör.

Sofia: Ja, typ på högre nivå.

John: [...] Det finns ju en risk att man hamnar på nån lågstadieskola, eller till och med på gymnasienivå men där folk inte riktigt bryr sig. Och jag kan känna bara att... jag vet att det finns lärare på den här skolan som är väldigt frustrerade över att.. som kan väldigt mycket...Eh, men där eleverna inte bryr sig alls. (Linus skrattar till). Och det är så synd tycker jag.

De ställde sig positiva till att undervisa på en hög nivå. Några diskuterade arbetet kunde vara givande eftersom det kunde innebära att dela sina kunskaper i ett ovanligt instrument och en genre som många barn idag inte kommer i kontakt med, speciellt om man kunde kombinera undervisning med musikerjobb. Musiklärare fick lämna ett avtryck, presentera något nytt för sina elever. Andra beskrev att det som talade för att välja musikläraryrket var även den generella idén att faktiskt kunna livnära sig på musik.

Informanterna gav även flera argument mot att välja musikläraryrket. I ovanstående dialog från intervjugrupp åk 3 reflekterade de även över att yrket kunde innebära frustration att om man inte fick använda sin kompetens, och beroende på arbetsplats kunde musikläraryrket vara mindre belönande. Vissa beskrev att tillvaron på kulturskolor inte verkade så trevlig med barn som slutade, budgetproblem m.m. De diskuterade även att arbetssituationen för musiklärare såg olika bra ut i olika delar av landet, det vill säga om man ville ha en instrumentallärartjänst på en kulturskola var kanske utbudet av tillgängliga jobb ganska begränsat beroende på var man bodde, vilket kunde medföra att man var tvungen att flytta dit jobb fanns. Flera av informanterna menade att en anledning till att inte välja yrket kunde vara att lärare generellt ansågs vara ett lågstatusyrke, och att man därför inte ville tillhöra den gruppen.

5.2.7 Samband mellan musiker och musiklärare?

Eleverna i fokusgrupperna fick diskutera om de upplevde att det fanns ett samband mellan att vara musiker och att vara musiklärare. De råde delade meningar om detta.

Några informanter diskuterade att det fanns ett samband eftersom yrkena låg på samma grund, dvs. ett instrumentkunnande av något slag, men att det hade olika syften. Musikers syfte var att förmedla något genom sitt musicerande och musiklärarens syfte var att lära ut hur man gör det, sambandet var tydligt men syftet var olika.

Felicia: Utan... utan musik, alltså musikläraren ska inte bara förmedla tekniken utan även musik som finns mellan. Jag menar om man ska lära ut musiken som finns i det stora sammanhanget, hur ska man göra det utan att vara musiker? Det är liksom...Det hänger ihop. För att även om man jobbar som musiklärare hade man ju lika gärna kunnat sitta i en symfoniorkester.

Eftersom det ena yrket förutsatte det andra hävdade en informant att kompetensen på huvudinstrumentet hos musiker och musiklärare borde vara likvärdig.

Några informanter menade musiker och musiklärare var två skilda saker och yrkesgrupper. De menade att musiklärare var utbildade till att bli just lärare och därför behövde de inte ha lika hög kompetens på sina huvudinstrument som musiker.

Erik: Jag har faktiskt aldrig tänkt på musiklärare eller så... Jag tänker mer att det är ett jobb där man bara sitter där och lär ut sådär grepp till femåringar.

Vissa hade erfarenheter av att höra musiklärare vid kulturskolor säga att de inte ansåg sig vara musiker eftersom deras jobb enbart gick ut på att lära ut en grundläggande teknik, att musicerandet fattades.

Linus: [...] för längesen när jag praoade på en kulturskola pratade jag med många musiklärare och de ansåg sig själva inte som musiker längre. Just av den anledningen att de övade inte längre, för att de jobbade med små barn och liksom lärde ut grunderna. Och då så, i alla fall i mitt huvud så blir det som att lärande och musicerande är inte samma egenskap. Eeh i alla fall inte på en så grundläggande nivå, så att därför blev dem helt plötsligt inte längre musiker som uttrycker nån typ

av musik, utan dom lär ut en teknik till andra människor. Och då är de mer lärare.
[...]

Vissa informanter hade föräldrar och bekanta som arbetade som både musiker och musiklärare. Enligt dessa och andra informanter fanns ett samband mellan musiker och musiklärare oftare på en högre utbildningsnivå, exempelvis på musikhögskola, folkhögskola och på vissa gymnasieskolor som liknande deras egen. Då var lärarna tvungna att vara verksamma musiker, eftersom det handlade om att lära ut avancerade färdigheter på en hög nivå enligt dem. De allra flesta av informanterna hade erfarenheter av sång- och instrumentallärare var både musiker och lärare, vilket kanske var anledningen till deras inställning. Det framgick att flera informanter oftast tänkte att musiklärare innebar att man arbetade med barn och unga i grundskolor eller kulturskolor, och att det inte fanns ett samband mellan den typen av musiklärare och musiker. Informanterna beskrev dock att de upplevde att man kanske var tvungen att kombinera musikerjobb med lärarjobb, för att få en rimlig lön och leverne, att det på så sätt fanns ett samband. Några beskrev att det innebar en kombination med två av sina passioner, musicera och lära ut musicerande.

5.2.10 Påverkansfaktorer i utbildningsval

En kombination av familjebakgrund, omgivning, umgängeskrets, instrumentallärare och självförtroende var faktorer som de flesta informanter beskrev påverkade ens tankar kring utbildningsval.

På vilket sätt familjebakgrunden kunde påverka tankarna kring utbildningsval nämndes inte av alla informanter. Några uttryckte att de hade kanske hade övervägt sina utbildningsmöjligheter på ett annat sätt ifall det fanns någon annan som musicerade i familjen. Andra berättade att de hade föräldrar som hellre önskade att de skulle studera inom ett annat ämnesområde än musik.

Informanterna resonerade att omgivningen var viktig eftersom det innebar att man träffade likasinnade och stöttade, motiverade varandra. Den musikaliska omgivningen såg olika ut för studiens informanter, men gemensamt var gymnasieskolans miljö. Många deltog även i kulturskolors verksamhet, hade sång- och instrumentalundervisning i både gymnasieskolan

och kulturskolan, spelade i orkesterföreningar, sjöng i körer, gick sommarkurser m.m. Det var från denna omgivning man fick ett smakprov på vad musik som yrke kunde innebära.

Tove: Alltså jag tror att eftersom vi ändå går en musikklass där ändå ganska, alltså där folk håller på med det, och där ändå folk strävar efter ungefär samma sak typ... Så kan det ju vara...att man följer det. För att om man hade gått i en vanlig, typ samhälleklass och sen haft möjligheten att öva lika mycket utanför, gått på lika mycket lektioner, då hade det ju ändå varit...annorlunda. För då hade det blivit såhär, ”jaha håller du på med musik, jaha...”.

Informanterna beskrev att umgänget i skolan var viktigt och resonerade att ifall de inte hade valt sitt gymnasieprogram hade de eventuellt tänkt annorlunda kring eftergymnasiala studier. Några uttryckte att det var självklart att fortsätta musicera och det framgick att det var del i ens identitet.

Lina: Men också liksom att man har hållit på med det så länge. [...] Om man tar bort flöjten och musiken och allting, alltså...När man har hållit på med det så länge, man bara liksom, ”Vad fan är jag utan det här liksom?” alltså...

Mängden investerad tid på instrumentet, i skolan och på fritiden, beskrevs som en faktor att fortsätta sina musikstudier. Instrumentallärares inställning gällande elevernas fortsatta musikstudier påverkade även informanterna. Lärare som inspirerade, trodde på elevers förmågor, bidrog med kunskaper utan att eleven kände sig dålig beskrevs som mentorer som uppmuntrade till fortsatta musikstudier. Informanterna menade att läraren fungerade som en studie- och yrkesvägledare inom musikutbildning, eftersom gymnasieskolans SYV inte besatt de kunskaper som efterfrågades av informanterna.

Josefin: Är inte det en blandning av många saker? Till exempel det kan vara allt från lärare...för mig själv är det en blandning mellan lärare och självförtroende, för att...typ drömmen är att hålla på med musik, men jag tror ju inte på mig själv att jag kan det.

Dåligt självförtroende och tvivlande på sin egen förmåga var även något som informanterna diskuterade påverkade ens utbildningsval. Sådana tankar gick i perioder. Vissa informanter menade att man vill arbeta/studera till något man tycker om och skulle passa ens personlighet. Arbetsmöjligheterna nämndes som en avgörande faktor av några enstaka

informanter. Det framgick att de ville ha en stabil ekonomi och spekulerade kring ungefärliga lönenivåer för ex. orkestermusiker.

5.2.11 Måste man bestämma sig nu?

Informanterna fick diskutera om de upplevde att man måste bestämma sig nu vad man ska göra efter gymnasiet.

Om man ville fortsätta sina musikstudier menade de flesta informanterna att de var tvungna att bestämma sig nu. Annars förlorades tid som behövdes läggas på övning för att klara den framtida konkurrensen, både till utbildningar och arbete. Några uttryckte även att det var bäst att besluta sig redan i gymnasiets årskurs ett om en ville studera musik. Pressen att fatta ett beslut var därför påtaglig beskrev informanterna.

Linus: Jag tror att man måste det för att, du blir ju äldre för varje dag och för varje dag som du inte blir bättre på så blir nån annan det. Och då eftersom att det är ett konkurrerande yrke så är det helt plötsligt som att för alla dagarna du inte har...gjort ditt allra bästa på, så har nån annan gjort det och då får de tjänsten som du inte får. Och så får du jobba på McDonalds istället.

Några beskrev att de ville vara unga då de var färdigutbildade, eftersom det skulle öka ens arbetsmöjligheter. Flera var överens om att det var lättare att satsa på musiken nu och sedan avgöra om det var rätt val eller om man vill utbilda sig till något annat. Det var tydligt att alla informanterna, oavsett årskurs, upplevde svårigheter att bestämma sig för vidare studier vid tidpunkten, både inom musik och andra ämnesområden. Några beskrev att osäkerheten om framtiden försämrade deras motivation i skolans olika ämnen. En informant ur intervjugrupp åk 2:NA sa:

Josefin: [...] Jag sätter den pressen på mig själv, för jag gillar inte att inte veta vad jag vill göra. Så jag vill veta vad jag ska göra för jag vill känna mig, typ trygg i att "jamen nu gör jag det här". [...] Eh, jag vill veta då att när jag sitter där och pluggar de där extremt jobbiga böckerna att "det här vill jag göra, kanske hela mitt liv!", jag kan ju ändra mig sen så klart, men för tillfället så är det detta jag vill göra definitivt. Om jag känner mig själv rätt så kommer jag inte gå all-in om inte jag vet att "det här vill jag".

Det var en trygghet att ha ett mål, vilket många saknade. Några menade att de visste att det krävdes en helhjärtad satsning för att klara av att söka till musikerutbildningar, och eftersom de var osäkra var det svårt att göra den satsningen.

Sofia: Alltså det har jag fått höra hela tiden, att det krävs en satsning och den har jag jättesvårt att göra för att jag inte är 100% säker. Men det är den 100% säkra satsningen som tar en så att man får plats, alltså får en plats på en musikhögskola eller som gör att man kan bli en musiker. Den 100% satsningen som jag själv har svårt att ge, typ.

Denna stress att bestämma sig redan i gymnasiet ifrågasattes av några enstaka informanter som menade att det egentligen fanns tid att fundera och välja yrkesbana. De beskrev att musikstudier vid en folkhögskola kunde vara ett utbildningsalternativ för att ”ta igen förlorad tid”, få möjligheten att utvecklas på sitt huvudinstrument och fundera på utbildningsmöjligheter. Inom det naturvetenskapliga området fanns inte samma press att redan bestämma beskrev informanterna som studerade vid det naturvetenskapliga programmet. Men gällande vidare musikstudier upplevde dessa informanter liknande press som övriga hade beskrivit.

5.2.12 Folkhögskola och/vs Musikhögskola

Resultatet från enkätstudien visade att det var få informanter som planerade att söka till förberedande musikutbildningar vid folkhögskolor. Det var ett något oväntat resultat, därför frågade jag vad informanterna trodde att det kunde bero på.

Det visade sig att relativt få hade hört talas om musiklinjer vid folkhögskolor och visste vad en sådan utbildning innebar. I alla intervjugrupper berättades det att folkhögskoleutbildningar ofta uppfattades som ett sämre alternativ till musikhögskola, att där gick oseriösa elever som inte var tillräckligt bra för musikhögskola. Följande dialog utspelade sig i intervjugrupp åk 2: ES-S.

Tove: Nej men alltså... Attityden om folkhögskola är ju att det är lite lalligt såhär..

Kim: Det är halfassed..

Tove: Jaaa, för ofta..

Kim: You didn't go all the way.

Tove: Ja ofta när vi hör typ, det var nån folkhögskola här, och det lät inte bra. Speciellt när de spelade...det var några som spelade fiol och jag ba "Jaaaa?" (*går högt i pitch*).

Jag: Jag förstår att man då får en negativ...

Tove: Ja.

Kim: Det känns som att musikhögskolan så har man ändå like, en safe-ticket på att man är bra. Men om man är på folkis så är det såhär "är man bra, är man inte bra?", det är lite osäkert.

Elever från folkhögskolor hade besökt och spelat på gymnasieskolan, men besöken hade inte förändrat synen på folkhögskolor hos informanterna som menade att folkhögskole-eleverna hade varit på en låg musikalisk nivå. Informanterna menade att folk i allmänhet hade denna inställning men vissa hävdade att det inte alltid stämde överens med verkligheten. Några informanter upplevde en tidspress, eftersom de ville vara unga då de var färdigutbildade, och därför talade det emot att läsa vid folkhögskola innan man påbörjade musikhögskolestudier.

Intervjugrupp åk 3 diskuterade att de hade fått en bättre bild av folkhögskolor under gymnasietiden, eftersom några lärare hade talat gott om studieformen och flertalet äldre elever hade sökt folkhögskolor och förklarat vad det innebar, men att informationen inte gick ut till alla elever.

Sofia: Ja men det är också de att, jag tycker man måste presentera det här också att.. Det kan vara ett värdigt alternativ. Folk antar också att folkis är såhär..amen för folk som inte är så bra.

Hanna: Alltså dom som inte kom in på musikhögskola, typ.

Några få informanter hade blivit rådda av sina instrumentallärare att söka folkhögskolor i första hand. Andra kände till utbildningsformen eftersom syskon, föräldrar, äldre elever hade berättat och beskrivit vad det innebar. Dessa informanter pratade mer positivt om folkhögskolor men bekräftade även att utbildningsformen hade lägre status än musikhögskolan, det ansågs bättre att direkt börja på musikhögskola efter gymnasiet. De menade att studier vid en folkhögskola verkade vara en möjlighet att få tid att utvecklas på sitt instrument och fundera på fortsatta musikutbildningsalternativ.

6. Diskussion

I det här kapitlet diskuterar jag den tidigare presenterade litteraturen i förhållande till studiens resultat.

6.1 Informanternas bakgrund och programtillhörighet

Resultatet i enkätstudien visar att informanterna tagit lektioner på sitt huvudinstrument under en längre period i livet. Den övervägande musikundervisningen innan gymnasiet var vid en musik- eller kulturskola (57%) och näst största var lektioner hos en privatlärare (27%). Med bakgrund i tidigare forskning (Jeppsson & Lindgren, 2018; SOU 2016:69) kan det ses som rimligt att anta att studiens informanter ingår i de grupper som vanligen finns överrepresenterade i kulturskolans verksamhet eller har möjligheter till privatundervisning, vilket är barn och ungdomar med välutbildade föräldrar med kulturintresse och stort kulturellt kapital. Det kulturella kapitalet har betydelse för tillgången till utbildning menar Bourdieu (Olesen & Pedersen, 2008). Informanterna beskrev i intervjuerna varför de valde att fortsätta och uttryckte en uppskattning av verksamheten i kulturskolan, vilket Jeppsson och Lindgrens (2018) undersökning visade hänger ihop med familjens kulturella kapital, föräldrarnas utbildningsgrad och kulturintresse. De 11% procent som angav svarsalternativet *Annat* beskrev att de var självlärda, gått i musikklass i grundskolan eller lärt sig spela av en familjemedlem, vilket även stämmer in på den tidigare nämnda gruppen av barn och unga.

Informanterna som läste vid det naturvetenskapliga programmet med musikprofil, beskrevs av lärare som ambitiösa elever med goda studieresultat inom programmets alla ämnen. Gymnasieprogrammet hade höga antagningspoäng. Intervjusamtalen med dessa elever speglade lärarnas beskrivningar enligt min uppfattning, informanterna hade en hög ambitionsnivå gällande både sina musikstudier såväl som naturvetenskapliga.

Undersökningen från Stockholmskulturförvaltning (2003) visade ett samband med deltagande i kulturskolan och goda studieresultat över genomsnittet i skolan, något som enligt mig stämde in på informanterna från det naturvetenskapliga programmet.

Den övervägande delen informanter i fokusgruppsintervjuerna kom att bestå av elever från spetsutbildningen, som representerade stora delar av i årskurserna 2 och 3. Det innebär att stor del av datainsamlingen från intervjuerna bestod av uttalanden från elever som redan hade

valt en fördjupning på musikområdet och kanske kommit längre i sina uppfattningar om framtiden och sin yrkesmässiga identitetsutveckling som Super (refererad i Frisé & Wang, 2006) pratar om, vilket innebär att individen genomgår faser där man i början föreställer sig olika yrkesmöjligheter som speglar ens självbild som sedan specificeras och begränsas.

6.2 Elevernas föreställningar gällande yrkena och dess utbildningsformer

Resultaten från enkätstudien tydde på att de flesta av informanterna önskade fortsätta sina musikstudier (78%) och av dessa svarade 50% att det var *Ganska troligt* och 41% *Mycket troligt* att de skulle söka till musikerutbildningar. Andelen som angav *Inte så troligt* (7%) och *Vet ej* (3%) var betydligt färre. Gällande musiklejarutbildningen var det enbart 6% som svarade *Mycket troligt*, 9% *Ganska troligt* och hela 66% svarade *Inte så troligt*.

Intervjustudien visade att informanterna bar på flertalet olika föreställningar om musikeryrket, musiklejaryrket och dess utbildningsprogram. Många kloka, insiktsfulla, ärliga och ibland fördomsfulla och motsägelsefulla uttalanden gjordes under intervjuerna gällande detta ämne. Det framkom även att informanterna sällan diskuterade de två utbildningsformerna med sina instrumentallärare eller klasskamrater, utan de pratades enbart om musikerutbildningar och den utbildningsformen togs nästan för given när man pratade om vidare musikstudier i generella termer. Det kan tolkas som om informanterna besatt relativt lite förkunskaper om vad de två yrkena och dess utbildningar innebar, precis som Bouijs (1998) studie visade.

Enkäten visade av de som ville fortsätta studera musik ville 58% söka till en musikhögskola och endast 25% svarade musikstudier vid en folkhögskola. Det var ett oväntat resultat vilket senare diskuterades under intervjuerna. Det visade sig att relativt få av intervjustudiens informanter hade hört talas om studieformen och därför inte visste vad studier på folkhögskola kan erbjuda den som vill studera musik efter gymnasiet. Det lilla informanterna visste om folkhögskolor var av negativ art. Det framkom under alla intervjuer att folkhögskolor ansågs vara en sämre variant på musikhögskolor och de inte besatt informationen att folkhögskoleutbildningar kan ses som förberedande musikstudier till högre musikutbildning, vilket eventuellt ledde till den negativa bilden av dessa. Denna inställning och okunskap skulle kunna förklaras genom den "egenvärld" som Ziehe beskriver i intervjun

med Claesdotter (2011), där han menar att dagens ungdomar lever idag i en individualistisk tid där nätet och ungdomars preferenser spelar störst roll och skapar en norm för vad som är värt att veta, vilket leder till att man har svårt att hantera det främmande. De få informanter som hade vetskap om folkhögskolor och deras högskoleförberedande musiklinjer hade en positivare inställning till folkhögskolor generellt. Några informanter beskrev att de hade ändrat uppfattning gällande folkhögskolor tack vare några av skolans lärare men att informationen inte gick ut till alla, de menade att lärarna borde prata mer om utbildningsformen som ett alternativ. I Claesdotters intervju med Thomas Ziehe (2011) säger han att det är skolans och lärares uppdrag att vidga elevers "egenvärldar" och få elever att bli nyfikna på nya saker, vilket studiens skola kanske inte har lyckats med gällande denna utbildningsform.

Eftersom informanterna sällan diskuterade olika musikutbildningsmöjligheter med sina lärare eller kamrater och normen i den rådande skolkulturen var att satsa på musikerutbildningar på musikhögskolenivå, begränsade skolkulturen elevernas förståelse för eftergymnasiala musikstudier i relativt snäv mening. Precis såsom Berg (2002) menar att skolkulturer fungerar, den formas av osynliga regler och vanor som omedvetet/medvetet styr elever och personals arbetsförhållanden. I det följande avsnittet diskuteras gymnasieskolans skolkultur vidare.

6.2.1 Skolkulturens inverkan

Som informanterna hävdar och som tidigare forskning bekräftar (Frisén & Wang, 2006; Arfwedson, 1983; Berg, 2002) påverkar omgivningen i skolan hur elever förhåller sig till vidare studier och karriärval. Inflytelserika lärare påverkar på skolkulturen säger Arfwedson (1983), vilket jag menar kanske är speciellt gällande i gymnasieprogram med musikinriktning där eleverna ofta har enskilda lektioner eller i mindre grupper och får möjlighet att utveckla en personlig relation med läraren jämfört med lektioner som bedrivs i helklass. Lärare blir förebilder inom sitt ämne och överför normer, ideal, värderingar och erfarenheter från musikutbildningsfältet till sina elever, vilket framgick under intervjuerna. Informanternas lärare var till största delen verksamma musiker och musiklektörer, vilket kanske avspeglades i informanternas resonemang kring den yrkesmässiga statuskillnaden mellan musiker och musiklektörer. Som Bladhs (2002) undersökning tydde på menade även studiens informanter att

musiker har högre status än musiklärare i allmänhet, de diskuterade även varför det upplevdes så. Men informanterna hävdade även att deras musiklärare hade högre status än andra musiklärare vid exempelvis kulturskolor. När jag presenterades för eleverna under min VFU-period på gymnasieskolan upplevde jag att några av skolans lärare betonade särskilt att jag hade läst en musikerutbildning, vilket skedde vid flera tillfällen. Det kan tolkas som att lärarna upprätthöll uppfattningen att musiker har en högre status än musiklärare.

Enligt Bouij (1998) spelar stödet från lärare och kamrater större roll under tonåren, då man ställs inför val, såsom utbildning, yrke etc. som har betydelse för ens identitet (Frisen & Wang, 2006), och då många skapar sig en musikalisk rollidentitet. Det kan tyckas lite märkligt att lärarna skulle vilja upprätthålla en sådan statusskillnad eftersom de själva är musiklärare. Samtidigt kanske det tydde på att lärarna identifierade sig själva som musiker före musiklärare. Det var iallafall tydligt att informanterna hade valt att investera i musikerns rollidentitet, eftersom alla gick en gymnasieutbildning med musikinriktning i olika utsträckning, men också i det engagemang som informanterna uppvisade under intervjuerna gällande diskussionsfrågorna om vidare musikutbildning. Ämnet var aktuellt, speciellt för de äldre eleverna.

Skolkulturen innefattar även hur elever påverkar varandra, hur relationer, informella regler, normer och beteendemönster ser ut. Informanterna menade att i några elevgrupper fanns det en trend och förväntan på att fortsätta studera musik efter gymnasiet och att elever med sådana ambitioner påverkade andra. Ett sådant förhållningssätt kan kopplas till rollidentitetsteorin (McCall & Simmons, 1978), som innehar komponenten att vilja uppnå det som sociokulturellt förväntas individen. Informanterna menade att människorna i ens omgivning var viktiga, de fungerade som stöd och motiverade varandra. De beskrev att de troligtvis hade resonerat annorlunda gällande eftergymnasiala studier om de inte hade valt att studera deras respektive gymnasieprogram. Tidigare forskning bekräftar dessa påståenden och säger att kamratgruppen är mer betydande under tonåren (Frisén & Wang, 2006) än föräldrarna. När man får uppmärksamhet över sina musikaliska prestationer från bl.a. kamrater skapas en känsla av att vara speciell och musiken får en stor betydelse i ens självbild menar Sosniak (refererat i Bouij, 1998). Det bidrar till ökad tillhörighet i gruppen, genom att bekräfta varandra och dela gemensamma erfarenheter, vilket hänger ihop med den musikaliska rollidentiteten som stärks ju högre upp i musikutbildningssystemet man kommer (Bouij 1998).

6.2.2 Resonemang kring musikläraryrket och musikeryrket från Holmbergs problematisering av musikutbildningsfältet

Den interna rekrytering inom musikutbildningsfältet som Holmberg (2010) skriver om och problematiserar ligger kanske till grund för informanternas tidigare nämnda föreställningar och inställningar till musikläraryrket och musikeryrket, såsom den yrkesmässiga statusskillnaden, egenskaper som krävs etc. Eftersom det blir en intern rekrytering, där anställda lärare själva har varit elever i tidigare nämnda musikutbildningarna, kommer sällan andra förhållningssätt in. Utpräglade föreställningar gällande de två yrkena, exempelvis ”musiklärare är misslyckade musiker”, egenskaper som krävs för ett visst sorts yrke, värderingar gällande musikutbildning och dess utbildningsformer, fortsätts att reproduceras i musikutbildningsfältet. Samtidigt tror jag att denna interna rekrytering är svår att undgå, uppdraget kan därför bli att försöka ändra på elevens (blivande musiker och musiklärares) föreställningar under ett tidigt utbildningsstadium. Informanternas diskussioner gällande ett eventuellt samband mellan musiklärare och musiker upplevde jag speglade två olika sidor som förmodligen grundade sig i deras tidigare erfarenheter av lärare som byggt sin undervisning från de två olika idéer om läraruppdraget som Holmberg (2010) beskriver i sin forskning. Några informanter menade att det inte fanns något samband, några menade att det var ett stort samband och några sa att sambandet fanns endast på en högre musikalisk nivå. Det kan tolkas såsom att de utpräglade föreställningarna kring yrkenas skillnad i status, kompetens, eftersträvande egenskaper på ett sätt lever vidare i några av studiens informanter men samtidigt håller på att luckas upp.

6.3 Musiker - osäkert drömjobb

Som tidigare nämnt visade enkäten att intresset för fortsatta sina musikstudier och att ansöka till en musikerutbildning var högt på gymnasieskolan. Informanter som hade svarat *Mycket troligt* var 53% från spetsutbildningen, 33% från estetiska programmet och 22% från naturvetenskapliga (se bilaga x). Under fokusgruppsintervjuerna upplevde jag dock att osäkerheten gällande fortsatta musikstudier och musikerutbildningar var betydligt större och utbredd än vad enkätstudien hade visat. Det kan ha att göra med informanternas pågående identitetsarbete och utvecklingen av den musikaliska rollidentiteten, det vill säga att deras

musikaliska identitet behöver passa in i de föreställningar som de har om vidare musikstudier och vad dessa innebär (Bouij, 1998). Informanternas svar innebar kanske att deras att musikaliska rollidentitet är så pass stark och svarade därför i högre utsträckning *Ganska troligt* eller *Mycket troligt* jämfört med *Vet ej*, trots att de bar på tvivel och osäkerhet kring ämnet.

Även om intervjuerna visade att det fanns osäkerhet och tvivel kring valet av utbildning, framgick det att musikeryrket var fleras drömjobb. Trots det var det endast hälften av informanterna som beskrev fördelar med musikeryrket under intervjuerna, det vill säga anledningar till att bli musiker, vilket var lite förvånande. Det kan dels ha berott på att intervjugrupperna bestod av naturliga grupper och informanterna visste redan vad alla hade för åsikt (Wibeck, 2012), därför beskrevs och diskuterades inte fördelarna med musikeryrket. Det kan även ha berott på mig som moderator, eftersom i några grupper uppmärksammade jag denna frånvaro av beskrivningar och frågade specifikt efter sådana, i andra fortsatte samtalet in på andra teman. En tredje anledning till denna frånvaro kan ha varit att de enbart hade föreställningar om vad musikeryrket innebar och inga egna erfarenheter. När de diskuterade för- och nackdelar med musikleraryrket hade informanterna mycket att säga, eftersom de själva hade många egna erfarenheter att vara elever till musiklejare i olika former och kanske en större förståelse vad det yrket innebar. Informanterna var eventuellt inte heller bekväma att dela med sig av sina föreställningar gällande musikeryrket beroende på gruppdynamiska aspekter, en önskan att inte göra bort sig inför andra och mig som moderator ifall dessa föreställningar var ”felaktiga”.

6.4 Val av utbildning - stress och andra påverkansfaktorer

Nästan alla informanter, oavsett årskurs och programtillhörighet, menade att det var viktigt att bestämma sig under gymnasietiden för vad de skulle göra efter gymnasiet. Extra viktigt var det om målet var att fortsätta sina musikstudier, då skulle valet göras helst i årskurs ett för att inte förlora tid som kan läggas på övning. Under intervjuerna upplevde jag att samtalet gällande detta ämne skapade en oro hos informanterna i grupperna. Pressen att behöva skynda sig att ta ett beslut gällande vidare studier verkar höra ihop med ångesten över att inte veta vad man vill, att inte ”veta sin väg” som Ziehe uttrycker det i intervjun med Claesdotter (2011). Valet av utbildning är en del i identitetsutvecklingen (Frisén & Wang, 2006), vilket sker i stor utsträckning under gymnasietiden och alla nya möjligheter som den tiden innebär

kan skapa oro och ångest. Jag upplevde att informanterna uttryckte mycket oro och stress inför val av vidareutbildning, inte minst de som uttryckte att de vill satsa på en karriär inom musik. Att i den åldern uppleva att de förlorar tid om de inte använder den till att bli bättre på sitt instrument och samtidigt prestera bra i skolans andra ämnen, hantera nya erfarenheter som sker under tonårstiden kopplat till identitetsutvecklingen (Frisén & Wang, 2006) såsom sociala och politiska värderingar, livsåskådning etc., låter i mina öron hetsigt. Inte undra på att de känner sig stressade om de inte vet vad de vill göra efter gymnasiet.

Eftersom en stor del av informanterna från intervjustudien läste gymnasieprogrammet spetsutbildning inriktning musik, och enkäten hade visat att 94% av spetsutbildningens elever ville fortsätta studera musik, kan det tolkas att det var oftast dessa elever som upplevde denna stress gällande fortsatta musikstudier. Enkäten visade även på andra förhållningssätt gällande vidarestudier, det fanns exempelvis informanter som ville fortsätta studera musik men inte arbeta med det. Den visade också att det var informanter som ville utbilda sig/arbota inom ett annat område och inom musik. Jag väljer att tolka dessa resultat på så sätt att alla informanter kände inte samma stress att bestämma sig vad de ville utbilda sig till, utan var medvetna om att det var möjligt att ändra yrkesbana flera gånger under livet. Några önskade att ha en kombination av olika yrken eller vidareutbilda sig inom musik för sin egna musikaliska utvecklings skull.

Informanterna beskrev att det var en kombination av familjebakgrund, omgivning, umgängeskrets, sång- eller instrumentalläraren och självförtroende som påverkade dem gällande utbildningsval. Som tidigare nämnt var informanterna innehavare av ett stort kulturellt kapital, vilket innebär ett bra utgångsläge för tillgången och framgången inom utbildningssystemet, såsom Broady (1989) beskriver Pierre Bourdieus kapitalteori. Under intervjuerna framtonades dock inte familjebakgrunden (som kan förstås som det kulturella kapitalet) som en särskilt viktig faktor. Det framgick att de övriga faktorerna ansågs viktigare och samtalen kretsade mer kring umgängeskretsens betydelse, omgivningen, ens lärare, ens egna preferenser och tvivel på sin förmåga, vilket även tidigare litteratur (Frisén & Wang, 2006; Bouij, 1998; Claesdotter, 2011) påpekar är centrala faktorer i ungdomars identitetsarbete och mentalitet.

Som Brändström och Wiklund (1995) säger delas motiv för att välja en viss sorts utbildning in i inre och yttre motiv, vilket även framkommer i intervjuerna. Inre motiv beskrivs som de

egenskaper som individer anses sig äga för att passa i en utbildningsväg, vilket informanterna gjorde när de diskuterade egenskaper som yrkena tycktes kräva och ifall de besatt dessa. Vissa sa att de ville utbilda sig/arbota med något som skulle passa deras personlighet, vilket också kan förstås som inre motiv. Yttre motiv beskriver Brändström och Wiklund (1995) består av faktorer såsom arbetsmöjligheter och funktion i samhället. Sådana samtal förekom även under intervjuerna, exempelvis diskuterade informanterna arbetsmöjligheterna för yrken inom musikområdet jämfört med andra yrken och deras plats i samhället.

Jag upplevde att de flesta informanter resonerade likadant i frågan om vilka faktorer som påverkade deras utbildningsval, det var relativt få som var av en annan åsikt än resten av gruppen. Vilket kan hänga samman med skolkulturens inverkan (Berg, 2002; Arfwedson, 1983) och att intervjugruppernas redan existerande samspelsmönster och rollfördelningar (Bryman, 2011) som i sin tur kanske inverkade på diskussionerna. Det hade varit intressant att se ifall resultatet hade fallit ut likadant ifall grupperna hade bestått av en representant från varje gymnasieprogram men fortsatt indelat på årskurs, eftersom då hade informanterna inte varit klasskamrater men inte heller okända för varandra. Sådana grupperingar hade dock varit svårare att skapa ur ett schematekniskt perspektiv. Eller så var informanternas resonemang allmänna uppfattningar för ungdomar i deras ålder med deras bakgrunder, det vill säga om studien hade genomförts på en annan skola med liknande elevunderlag så hade svaren varit densamma.

6.5 Konsekvenser för min framtida yrkesroll

Resultatet av arbetet har fått mig att inse att i sin lärarroll har man ett ansvar att ge sina elever en mångfacetterad bild av vad de kan göra med sitt instrumentkunnande och musikerskap. Utpräglade föreställningar om musiker- och musikläraryrket, ex. statuskillnaden, reproduceras i musikutbildningsfältet och alla som ingår i det har möjlighet att påverka dessa. Man är en förebild inom sitt område. Oavsett om man är medveten om det, identifierar sig som musiker eller musiklärare. Jag kommer ta med mig den insikten i min framtida lärarroll.

6.5 Förslag på fortsatt forskning

Det här arbetet gjordes på endast en gymnasieskola i Sverige. För att i högre grad kunna generalisera resultaten skulle det krävas en studie med ett större urval av informanter och

skolor i landet där klassisk profil och de olika gymnasieprogrammen återfinns. Då skulle även möjligheten finnas till att göra fler djupgående enkätfrågor och fokusgruppsintervjuer, och eventuellt jämföra skolorna och dess resultat.

Det skulle även vara intressant att undersöka i vilken utsträckning musklärare och musiker som undervisar gymnasieelever upplever att de är förebilder för sina elever, och på vilket sätt de förvaltar det. Då skulle man kunna undersöka hur lärarna ser på sina elevers fortsatta musikstudier, exempelvis om och hur man pratar om vidare musikutbildning med sina elever. Även undersöka hur man som lärare benämner musikstudier vid musikhögskola och folkhögskola.

Referenser

- Arfwedson, G. (2008). *Varför är skolor olika: en bok om skolkoder*. Enskede: TPB.
- Berg, G. (2002). *Skolkultur – nyckeln till skolans utveckling* (Stockholm, Gothia, 1999)
- Bouij, C. (1998). "*Musik - mitt liv och kommande levebröd*": [en studie i musiklärares yrkessocialisation = [Music - my life and future profession] : [a study in the professional socialization of music teachers]. Diss. Göteborg: Univ.. Göteborg.
- Broadly, D. (1989). *Kapital, habitus, fält: några nyckelbegrepp i Pierre Bourdieus sociologi*. Stockholm: UHÄ.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Brändström, S., & Wiklund, C. (1995). *Två musikpedagogiska fält: En studie om kommunal musikskola och musikleärodbildning*. Umeå: Umeå universitet.
- Claesdotter, A. (2011). *Vill utmana ungas världar*. Fotnoten 2/2011.
- Frisén, A., & Hwang, P. (red)(2006). *Ungdomar och Identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Giddens, A. & Birdsall, K. (2003). *Sociologi*. (3., omarb. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Gytz Olesen, S. & Møller Pedersen, P. (red.) (2004). *Pedagogik i ett sociologiskt perspektiv: en presentation av: Karl Marx & Friedrich Engels, Émile Durkheim, Michel Foucault, Niklas Luhmann, Pierre Bourdieu, Jürgen Habermas, Thomas Ziehe, Anthony Giddens*. Lund: Studentlitteratur.
- Jeppsson, C., & Lindgren, M. (2018). *Exploring equal opportunities: Children's experiences of the Swedish Community School of Music and Arts*. Research Studies in Music Education, 40(2), 191. Hämtad 2019-01-11 från <http://ludwig.lub.lu.se/login?url=http://search.ebscohost.com/ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&db=edb&AN=133531331&site=eds-live&scope=site>

Karlsson, M. (2002). *Musikelever på gymnasiets estetiska program: en studie av elevernas bakgrund, studiegång och motivation*. Diss. Lund : Univ., 2002. Malmö.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur

Kulturdepartementet. (oktober 2016). *En inkluderande kulturskola på egen grund* (Statens offentliga utredningar, 2016:69). Stockholm: Wolters Kluwer

Kulturskolerådet. (2016). *Kulturskolan i siffror (2016)*. Hämtad 2018-12-27 från http://www.kulturskoleradet.se/sites/default/files/atoms/files/kulturskolan_i_siffror_2016_0.pdf

McCall, G.J. & Simmons, J.L. (1978). *Identities and interactions*. (Rev. ed.) New York: Free P.

Sandh, H. (2015) *Kulturskolorna - lika och unika*. Umeå: Mandatus bokproduktion.

Stockholms kulturförvaltning (2003) *Lust och glädje. Hur uppfattar och värderar eleverna Kulturskolans undervisning?* Rapport från en undersökning av Kulturskolan i Stockholms stad. Stockholm: Stockholms Stad

Trost, J. & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. (5., [moderniserade och rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

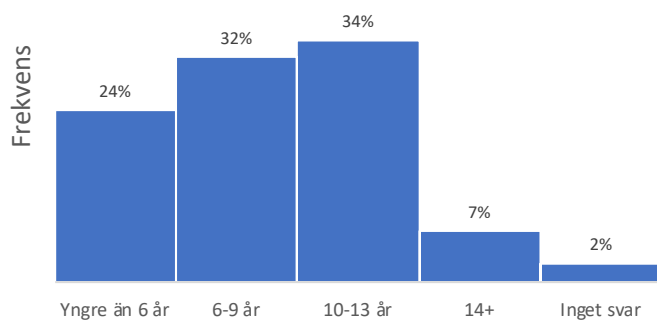
Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. (2., uppdaterade och utök. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Enkätstudiens resultat

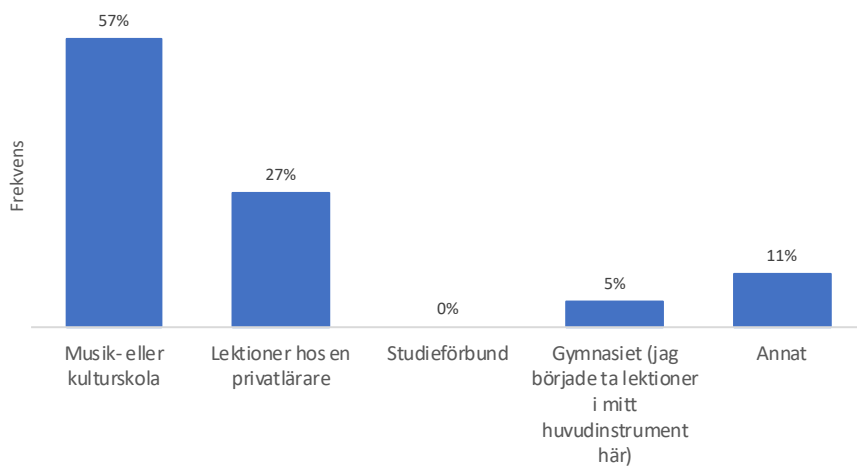
5.1.1 Bakgrund

Fråga 5: Hur gammal var du började spela ditt instrument?

figur 1

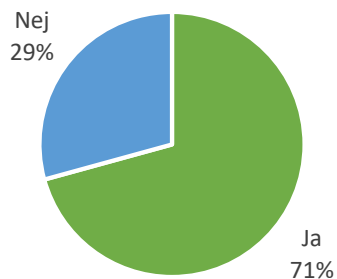
Fråga 6: Vid vilken typ av skola har du haft din sång- eller instrumentalundervisning innan du började gymnasiet?

figur 2

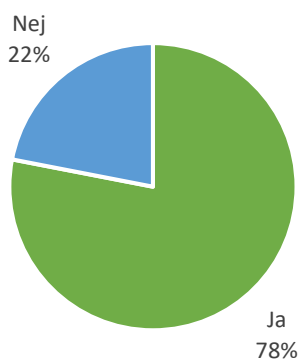
5.1.2 Musik som yrke och fortsatta musikstudier

Fråga 7: Vill du arbeta med musik i ditt framtida yrkesliv?

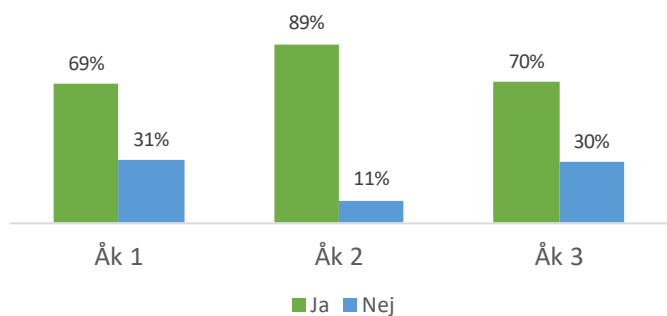
figur 3

Fråga 8: Tror du att du kommer fortsätta dina musikstudier efter gymnasiet?

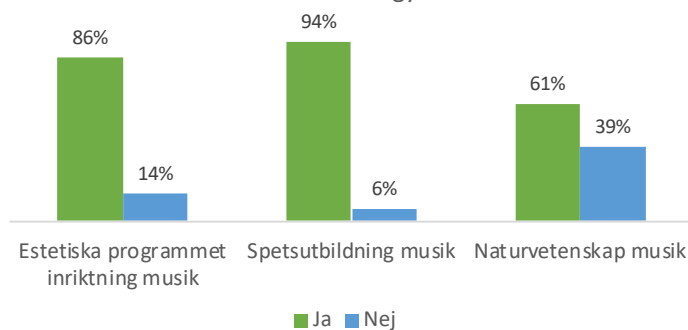
figur 4

Fråga 8: Tror du att du kommer fortsätta dina musikstudier efter gymnasiet?

figur 5

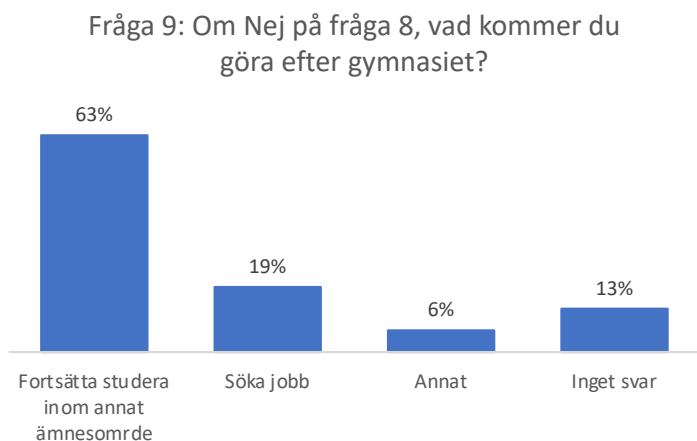
Fråga 8: Tror du att du kommer fortsätta dina musikstudier efter gymnasiet?

figur 6

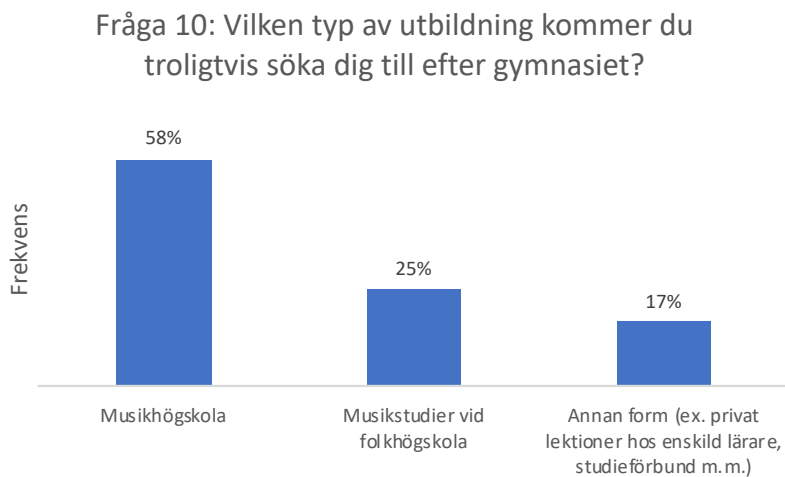
5.1.3 Andra utbildningsvägar och yrkesval

Diagrammet nedan (figur x) är angivet i procent utifrån den gruppen av 39% informanter som svarade på frågan, alltså inte av det totala antalet informanter.

figur 7

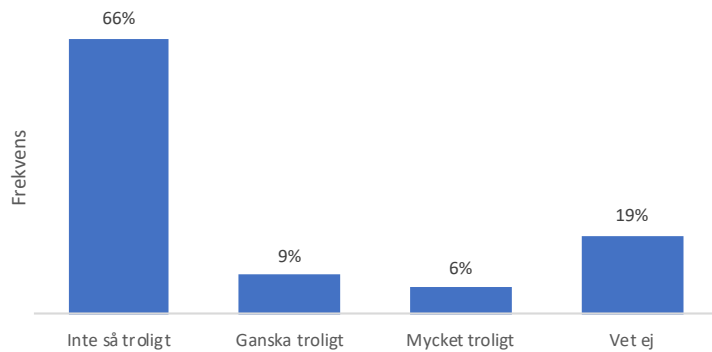
5.1.4 Musikutbildningsformer

figur 8

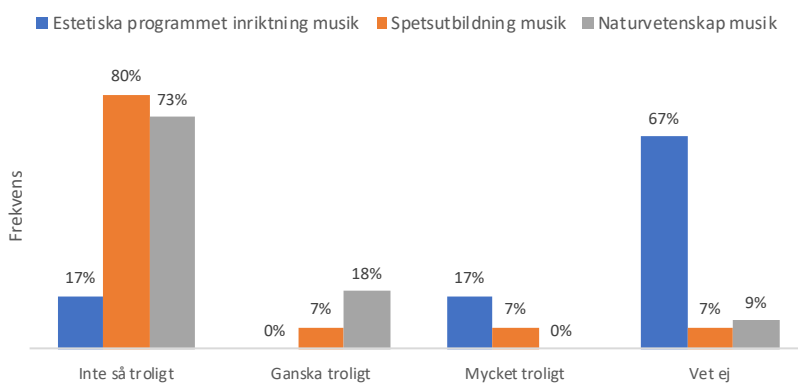
5.1.4.1 Muskläraryrket

Fråga 11: Hur troligt är det att du skulle söka dig till Muskläraryrket?

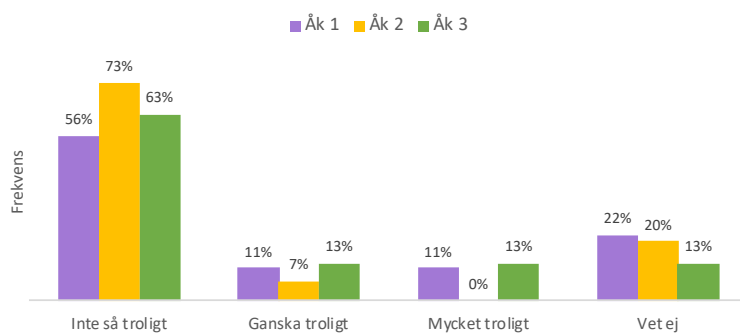
figur 9

Fråga 11: Hur troligt är det att du skulle söka dig till Muskläraryrket?

figur 10

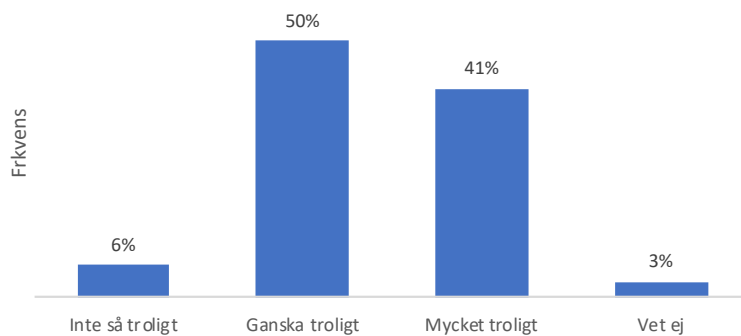
Fråga 11: Hur troligt är det att du skulle söka dig till Muskläraryrket?

figur 11

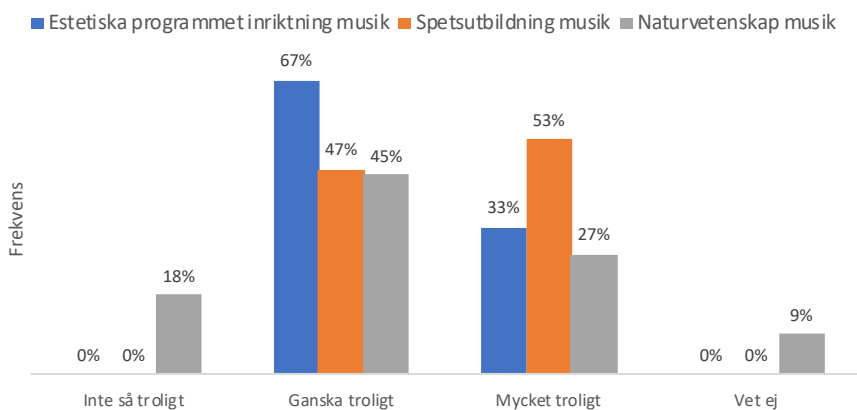
5.1.4.2 Musikerprogrammet

Fråga 12: Hur troligt är det att du skulle söka till Musikerprogrammet?

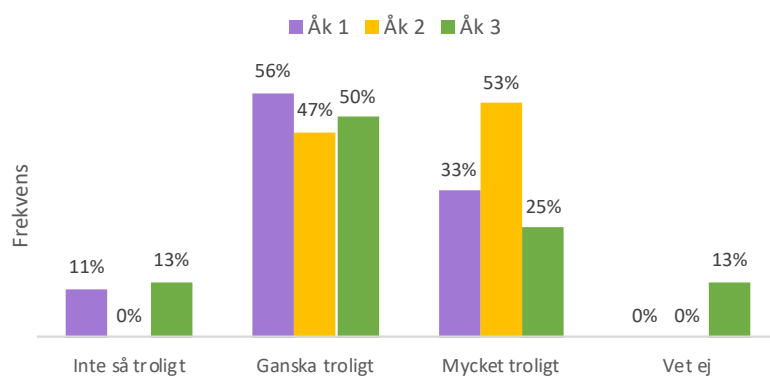
figur 12

Fråga 12: Hur troligt är det att du skulle söka till Musikerprogrammet?

figur 13

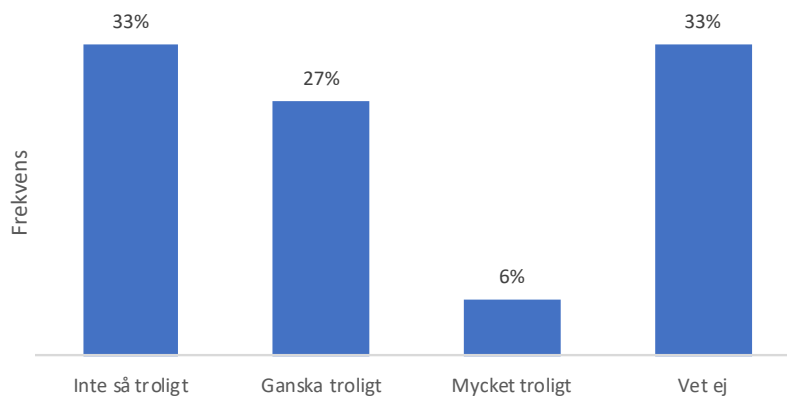
Fråga 12: Hur troligt är det att du skulle söka till Musikerprogrammet?

figur 14

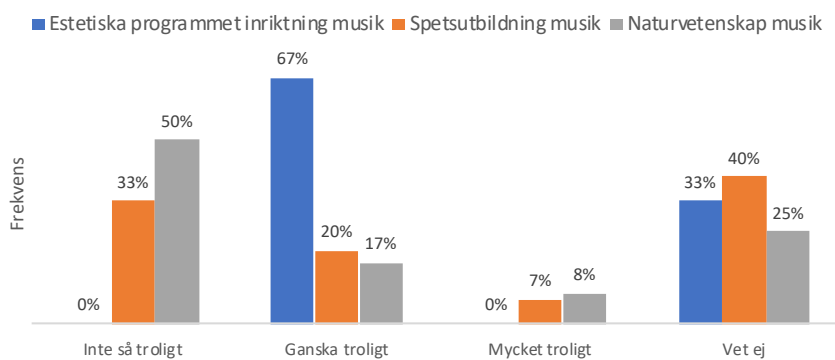
5.1.4.3 Musiker + KPU

Fråga 13: Hur troligt är det att du skulle söka till Musikerprogrammet och sedan KPU?

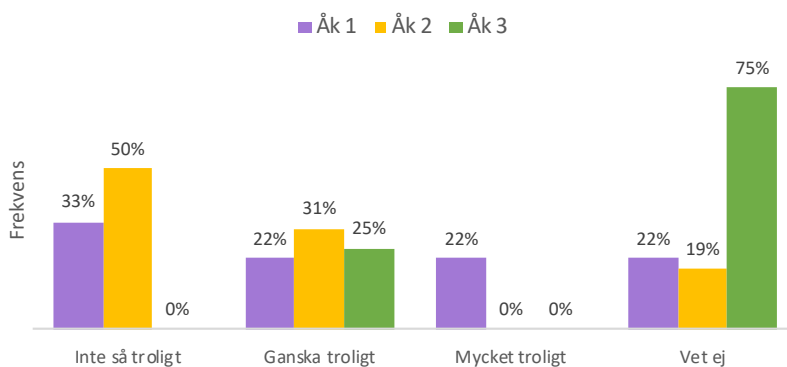
figur 15

Fråga 13: Hur troligt är det att du skulle söka Musikerprogrammet och sedan KPU?

figur 16

Fråga 13: Hur troligt är det att du skulle söka till Musikerprogrammet och sedan KPU?

figur 17

Bilaga 2

Enkät till examensarbete - Musikutbildning

Sanna Lundberg KPU

1. Vad är din könsidentitet?

- Kvinna
- Man
- Annat alternativ
- Vill ej svara

2. Vilken årskurs går du i?

- Åk 1
- Åk 2
- Åk 3

3. Vilket program läser du?

- Estetiska programmet inriktning musik
- Spetsutbildning musik
- Särskild variant – naturvetenskap musik

4. Vilket är ditt huvudinstrument? (texta tydligt)

Mitt huvudinstrument är: _____

5. Hur gammal var du när du började spela ditt huvudinstrument?

- Yngre än 6 år
- 6-9
- 10-13
- 14+

6. Om din bakgrund: Vid vilken typ av skola har du haft din sång- eller instrumentalundervisning, innan du kom till Malmö Latin? Du får kryssa i flera alternativ.

- Musik- eller kulturskola (individuell eller/och gruppundervisning)
- Lektioner hos en privatlärare
- Studieförbund

- Gymnasiet (jag började ta lektioner i mitt huvudinstrument här på Malmö Latin)
- Annat: _____

7. Vill du arbeta med musik i ditt framtida yrkesliv?

- Ja
- Nej

8. Tror du att du kommer fortsätta dina musikstudier efter gymnasiet?

- Ja
- Nej

(Om Nej, avsluta med fråga 9. Om Ja, fortsatt med frågorna 10-13.)

9. Om Nej vid fråga 8: Vad kommer du att göra efter gymnasiet?

- Fortsätta studera inom ett annat ämnesområde
- Söka jobb
- Annat: _____

Tack för din medverkan!

10. Om Ja vid fråga 8: Vilken typ av utbildning kommer du troligtvis söka dig till efter gymnasiet? Du får kryssa i flera alternativ.

- Musikhögskola
- Musikstudier vid en folkhögskola
- Annan form (ex. privatlektioner hos enskild lärare, musikundervisning vid studieförbund, m.m.)

11. Ifall du skulle söka till en musikhögskoleutbildning, hur troligt är det att du skulle söka till Musiklärarprogrammet? Ringa in det svar som stämmer mest på dig.

Inte så troligt - Ganska troligt - Mycket troligt. Vet ej.

12. Ifall du skulle söka till en musikhögskoleutbildning, hur troligt är det att du skulle söka till Musikerprogrammet? Ringa in det svar som stämmer mest på dig.

Inte så troligt - Ganska troligt - Mycket troligt. Vet ej.

13. Ifall du skulle söka till en musikhögskoleutbildning, hur troligt är det att du skulle söka till Musikerprogrammet *och sedan* läsa en Kompletterande Pedagogisk utbildning? Ringa in det svar som stämmer mest in på dig.

Inte så troligt - Ganska troligt - Mycket troligt. Vet ej.

Bilaga 3

Samtyckesblankett

Hej!

Jag heter Sanna och studerar till musklärare. Jag är violinist och har en musikerutbildning. Just nu studerar jag KPU (Kompletterande pedagogisk utbildning) på Musikhögskolan i Malmö. Denna termin gör jag mitt examensarbete som handlar om musikutbildning. Syftet med mitt arbete är att få inblick i hur gymnasieungdomar på estetiskt program med klassisk inriktning tänker kring sina framtida yrkesval. Jag är intresserad av att veta hur gymnasiestuderande ser på musikutbildning efter gymnasiet och vilka uppfattningar de har om musikhögskoleutbildningar som t.ex. musklärar- respektive musikerprogrammen.

Min önskan är att undersöka detta genom en enkätundersökning och därefter bilda en mindre fokusgrupp av några frivilliga elever, dvs. en gruppintervju, där svaren på enkäten diskuteras. Den intervjun kommer att spelas in så att jag kan analysera och hantera intervjun på ett tillförlitligt sätt.

Ditt deltagande är frivilligt och du kan närsomhelst avsluta din medverkan som informant i studien. Det insamlade materialet kommer hanteras med sekretess och raderas efter avslutat arbete. Det kommer endast ligga som en grund till mitt examensarbete och inte användas i andra syften. Du kommer vara anonym, vilket innebär att inga namn (varken skolans eller deltagarnas) kommer att spridas eller finnas tillgängligt.

För din trygghet och som ett tecken på att du frivilligt deltar önskar jag en underskrift. Tack på förhand!

Vänliga hälsningar,

Sanna Lundberg

Jag godkänner mitt deltagande:

Ort & datum: _____

Namnunderskrift: _____